

Reflecties naar aanleiding van een inleefreis in Congo, Katanga

---

10 maart – 23 maart 2013

Dit document is een reflectieverslag van de inleefreis die 13 ACV'ers in maart 2013 maakten in het kader van een jarenlange samenwerking met CSC Katanga.

Inhoud

1.Situering.....	2
1.1Te bereiken resultaten.....	2
2.1Samenstelling van de groep.....	2
2.Traject voorafgaand aan de inleefreis.....	3
3.De inleefreis.....	4
3.1Deel 1: Gezamenlijk programma in Lubumbashi	4
3.1.1 11 maart 2013.....	4
3.1.212 maart 2013.....	5
3.1.313 maart 2013.....	8
3.1.414 maart 2013.....	10
3.2Deel 2: Bezoeken in kleinere groepjes.....	11
3.2.1Verslaggeving groep Lubumbashi (Gust Vos).....	12
3.2.2Verslaggeving groep Likasi/Kambove (Ann Van Gestel en Jef Peeters).....	16
3.2.3Verslaggeving groep Kolwezi (Lieve Cox).....	18
3.3Deel 3: gezamenlijk programma.....	21
3.3.120 maart 2013 – installatie van de groepen in Procure Don Bosco.....	21
3.3.221 maart 2013.....	21
3.3.322 maart 2013.....	23
4Globale indrukken en wederzijdse leerpunten.....	24
5Bijlagen.....	25
5.1CHINOISERIE – KRIS VAN ELSEN REACTIE DE WERELD MORGEN 2 APRIL 2013.....	25
5.2COLUMN GOELE GEERAERT.....	25
5.3INFOFICHE MAI-MAI BAKATA KATANGA.....	26
5.4INFOFICHE UPEMBA NATIONAL PARK.....	27
5.5INFOBUNDEL MIJNONDERNEMINGEN KATANGA – VERZAMELD DOOR JEF PEETERS.....	27

REFLECTIES NAAR AANLEIDING VAN EEN INLEEFREIS IN CONGO, KATANGA

10/3/2013 tot 24/3/2013

1. Situering

ACV Kempen kent een jarenlange samenwerking met CSC Katanga, evenals met de Aumoniers du Travail in Democratische Republiek Congo (DRC). De samenwerking kadert in het belang dat beide organisaties hechten aan internationale solidariteit en het streven naar een verbetering van de leef- en werkomstandigheden van werknemers via syndicale actie. De wederzijdse doelstellingen omvatten 3 terreinen:

- Dialoog over de sociale en syndicale uitdagingen op basis van solidariteit;
- Vorming en versterking van capaciteiten bij vrijgestelden en militanten uit beide organisaties;
- Technische en materiële ondersteuning via structurele hulp vanuit ACV Kempen aan CSC Katanga, bijvoorbeeld via de betaling van de huur van het provinciaal vakbondssecretariaat in Lubumbashi.

We erkennen de rol van deze organisaties in de sociale en politieke evolutie in de DRC. Zij lagen, samen met andere organisaties uit het maatschappelijk middenveld of *société civile* aan de basis van het behoud van een minimale sociale infrastructuur tijdens de langdurige crisis en burgeroorlog van de jaren 1990 en het begin van de jaren 2000. Zij speelden een belangrijke rol in het democratiseringsproces en dragen nu actief bij tot de heropbouw van de sociale en educatieve infrastructuur in de DRC.

ACV Kempen is een syndicale organisatie dewelke in haar congres van 29 november 2008 duidelijk aangeeft de verbinding te willen maken tussen de internationale campagne “waardig werk” en “lokale actie van het ACV” – globaal en lokaal, of anders gezegd “**glocale syndicale actie**”.

Met onze inleefreis willen we draagvlak creëren, en streven naar verbreding, omtrent het thema internationale solidariteit bij onze militanten, leden en ook in de bredere maatschappelijke context.

1.1 Te bereiken resultaten

We hopen een dynamische groep samen te stellen van militanten die verder werk willen maken van de vertaling en concretisering van brede campagnes en acties omtrent waardig werk of internationale solidariteit binnen het werkveld van ACV Kempen. De deelnemers zijn drager van het ideeëngoed en zorgen in hun eigen werk en/of leefomgeving voor verbreding van dit draagvlak.

2.1 Samenstelling van de groep

De groep bestaat uit 13 personen (4 vrijgestelden en 9 militanten) van de verschillende centrales en regio's uit ACV Kempen. We tellen 6 deelnemers uit de verschillende beroepscentrales en 5 deelnemers vanuit de interprofessionele werking. Verder coöpteren we de eindverantwoordelijke van het Fietsenatelier te Mol (Gust Vos) en Jan Franco als internationaal contactpersoon vanuit ACV BIE. Onze groep is divers samengesteld: 7 vrouwen en 6 mannen. Allen zijn op beroepsactieve leeftijd en zijn tevens erg betrokken in de syndicale werking.

2. Traject voorafgaand aan de inleefreis

ACV Kempen heeft tijdens het werkjaar 2011-2012 een traject uitgewerkt van 6 vormingsavonden over diverse onderwerpen, teneinde om een positieve en correcte beeldvorming te verkrijgen over de huidige maatschappelijke context en uitdagingen in Congo. Aan deze vormingsreeks namen gemiddeld 35 deelnemers/avond deel.

We voorzagen telkens inleidingen met interessante sprekers, besprekingsmomenten en uitwisseling over Congolese actualiteiten, op een laagdrempelige werkwijze.

- ❖ Geschiedenis van Congo – ontwikkeling van kolonie tot nationale staat. Situering binnen de geo-politieke verhoudingen. Relaties met het Westen, Azië,...

Inleider: Guy Poppe (gewezen VRT-journalist gedurende meer dan 30 jaar)

- ❖ Samenleving en cultuur – een verhaal over mensen - in samenwerking met het museum voor Midden Afrika in Tervuren

Inleider: Peter Verlinden (schrijver van het boek "Hoe Congolees zijn de Congolezen")

- ❖ Economie – Meer dan een verhaal over exploitatie en uitbuiting (overlevingseconomie en formele economie) (2 avonden)

Inleider: Emiel Verliet (Master politieke en sociale wetenschappen – oud-lector KHLeuven departement SHH – redactielid MO*paper – medeprojectverantwoordelijke Congo)

- ❖ Sociale organisaties en vakbonden in Congo – Als de Afrikaanse vakbeweging vandaag en morgen duurzaam en sociaal een gewicht in de schaal wil leggen, moet ze zich eerst en vooral als basisbeweging blijven ontwikkelen.

Inleider: Karin Debroey (medewerkster IIAV, dienst internationale betrekkingen en Instituut voor internationale arbeidersvorming en verantwoordelijke Afrika/Congo)

- ❖ Onderwijs en gezondheidszorg in Congo – Een situering van de uitdagingen naar aanleiding van de gezondheidssituatie bij de Congolezen en van de onderwijsnoden en bijhorende samenwerking vanuit de onderwijscentrales van het ACV.

Inleiders: Pater Ivo van Volsem (actief in Congo als pater sinds februari 1972, gehuisvest in de regio Kasai West) en Gust Van Dongen (geëngageerde militant vanuit COC en actief in de samenwerking met CSC Katanga via de Sociale School van Lubumbashi)

Verder brachten we een zaterdagse bezoek aan het museum voor Midden Afrika in Tervuren en aan de Matongéwijk in Brussel (in samenwerking met Brukselbinnenstebuiten vzw).

Tot slot bekeken we in kleine groepjes in de thuisomgeving een aantal films en documentaires¹ om hierover nadien met mekaar te reflecteren. We spoorden de deelnemers aan om zich verder te verdiepen in de Congolese context via het lezen van interessante boeken².

Tijdens het werkjaar 2012-2013 organiseerden we nog 4 bijeenkomsten om de praktische zaken voor te bereiden en om ons in te leiden in de metallurgische procedures van de koperverwerking (van erts tot metaal). Hiervoor brachten we een bezoek aan Aurubis te Olen.

3. De inleefreis

Het programma bestaat hoofdzakelijk uit 3 grote delen: een gezamenlijk programma in Lubumbashi, een programma in 3 deelgroepjes (Likasi, Lubumbashi en Kolwezi) en tot slot opnieuw een gezamenlijk gedeelte in de omgeving van Lubumbashi.

3.1 Deel 1: Gezamenlijk programma in Lubumbashi

3.1.1 11 maart 2013

Na lange vlucht van Brussel – Frankfurt – Addis Abeba (Ethiopië) landen we in Lubumbashi. Jean de Dieu, Simon Muyaya en Jan Vanroy verwelkomen ons op Luchthaven LUANO van Lubumbashi. Met medewerking van Mama Marie (RVA – Regie voor de luchtvaart en studente aan de Sociale School) wordt de bagage opgehaald en worden de nodige formaliteiten vervuld. Een rit door de stad richting HOTEL BELLE VUE in het Centrum van de Stad – Avenue Mwepi coin Kasai – een indrukwekkend koloniaal gebouw – dat achtereenvolgens dienst deed als hotel, kliniek, nu terug hotel – gerund door Michel Zotos een Griekse ondernemer. We verblijven er in 7 kamers, en beschikken over een brede wandelgang – een ideale uitkijkpost op de stad – eetzaal voor gezamenlijk ontbijt – en meteen onze vaste stek voor afspraken, napraten, plannen en uitrusten van de vele boeiende en vermoeiende ervaringen.

---

1 Katanga Business (Thierry Michel), Fighting the Silence, De Congostroom (Thierry Michel), Belgisch Congo Belge (documentaire Cinematec), TV-reeks Congo (VRT), Bonjour Congo (Rudy Vranckx), Empire of Dust

2 Congo (David Van Reybrouck), Hoe Congolees zijn de Congolezen (Peter Verlinden), Land zonder staat (Guy Poppe) en Donkere hart van Afrika (Joseph Conrad)

Samenkomst op Sociale School SST – plaats Kipopo Lubumbashi

Samen met onze gastheren van CSC, Aumoniers du Travail en Guy Capals starten wij ons programma. Ook de Consul Generaal van België STEPHANE DOPPANGE en medewerkster coöperatie KATHELIJNE CRAENEN zijn aanwezig.

Kadering samenwerking ACV KEMPEN BELGIE en CSC KATANGA RDC door **JEAN DE DIEU ILUNGA** – Provinciaal Secretaris CSC KATANGA. Welkom in Lubumbashi “la ville la plus Belge en Afrique...”

Boodschap: De duurzame samenwerkingsband van 15 jaar heeft CSC geholpen om de vakbeweging uit te bouwen – niet alleen via materiële ondersteuning, maar vooral door uitwisselingen over de vakbondswerking en versterking van onze capaciteit. De Sociale School is hierin een belangrijke schakel geweest en vervult deze rol nog steeds. Momenteel is er een nieuwe leiding geïnstalleerd voor de Nationale Confederatie CSC - wij werken samen aan de uitwerking van de besluiten van het Buitengewoon Congres met dezelfde principes: een echte democratische en transparante vakbeweging uitbouwen, die leiding neemt in de syndicale werking van het land! Doelstelling bezoek: Onze realiteit beter begrijpen – wie zijn wij – hoe werkt CSC – wat is de realiteit waarin wij werken. Verder ook nog een woord van dank aan de pionier van de samenwerking: Kris Van Elsen – aan de huidige Verbondssecretaris Luc Hendrickx en aan de vrienden van ACV-Centrale BIE (inzonderheid Alfons Depotter en Jan Franco) die de samenwerking mogelijk maken.

CONSUL GENERAAL STEPHANE DOPPAGNE situeert de Belgische aanwezigheid in Katanga. Momenteel wonen er 1000 Belgen in Lubumbashi (totaal ongeveer 5000 Belgen in Congo). Katanga is de provincie die het meest bijdraagt aan het nationaal budget van het land. Een rijke provincie, maar de mensen leven in moeilijke omstandigheden. Katanga is een aantrekkingspool voor mensen vanuit de aangrenzende Provincies (vooral Kasai), die hier hopen werk en geluk te vinden. De Gouverneur, MOISE KATUMBI, onderneemt vele sociale werken – hij wil de provincie uitbouwen als een modelprovincie. België is geëngageerd in twee belangrijke projecten in deze streek: een project van IAO/ BIT voor 3 jaar “versterking toegang tot arbeidsmarkt” en een project “beroepsopleiding voor jongeren via technische opleidingen”. Een herwaardering van het technisch en beroepsonderwijs is absoluut nodig. Er komen buitenlandse investeerders met buitenlandse werkrachten – de jobs dienen ingevuld door Congolese geschoolde werkrachten!

In een persoonlijk gesprek geeft de Consul Generaal toelichting over de huidige veiligheidssituatie: de voorbije weken zijn er incidenten geweest in omgeving van KINSEVERE met vermoedelijke “MAI-MAI BAKATA KATANGA-milities” (of gewapende bendes onder het mom van Mai-Mai – rebellen?). Er zijn zeven doden gevallen, de plaatselijke bevolking is in paniek op de vlucht geslagen. In deze omgeving voert het leger momenteel operaties uit; daarom kan deze omgeving momenteel niet bezocht worden! Absoluut te vermijden. Zeker het geplande bezoek aan het stuwmeer van MWANDINGUSHA dient geannuleerd te worden omwille van het veiligheidsrisico.

De kennismaking met de Consul Generaal opent nieuwe mogelijkheden voor het netwerk van CSC Katanga in functie van hun toekomstige werking en uitbouw van projecten.

3.1.2 12 maart 2013

In de voormiddag brengen we een bezoek aan het **Stadhuis van Lubumbashi** – gesprek met de secretaris, plaatsvervanger Burgemeester. Hij onderlijnt het belang van “jumelages” voor een echte samenwerking tussen beide vakbondspartners. Lubumbashi heeft een samenwerking met de stad Luik en de stad Brussel. Vooral de administratie van de stad is daardoor sterk verbeterd en volledig geïnformatiseerd.

Vanuit de vakbond stellen wij “de strijd tegen precair werk, de strijd voor waardig werk en inkomen” centraal in onze samenwerkingsprojecten.

We vernemen dat het monument van de mijnwerkers verplaatst zal worden naar de plaats waar de grote staking van ... plaats vond – dit project kwam tot stand via een samenwerking met het Belgisch consulaat.

Contact met CSC PROVINCIAAL SECRETARIAAT

Twaalf CSC medewerkers zijn aanwezig (enkeligen hebben werkopdrachten buitenhuis). Er volgt een uitvoerige kennismaking met de verschillende verantwoordelijken van de CSC. Naast Jean de Dieu ILUNGA zijn Arlette (verantwoordelijke boekhouding); Emmanuel (secretaris Hout en Bouw) – Jacques (Adjunct Provinciaal Secretaris) – Jean Claude – André – Dieudonné (secretaris Gezondheidssector en Pers) - Mabilla (secretaris Voeding en Diensten) – Mireille Numbi (propagandiste Informele Economie) Therèse en Louis – aanwezig. Tijdens het gesprek komen de hoofddélégué van Likasi (Joachim), de hoofddélégué van SOMIKA (Paul MPOYO), de hoofddélégué van Gécamines Kolwezi (Delphin Kabilla) en de hoofddélégué van de Spoorwegen (Umba Victor) ons vervoegen.

Korte schets situatie CSC in KATANGA

- Er zijn 450 vakbonden actief, CSC is de grootste
- CSC heeft 15.000 leden, waarvan 5.000 bijdragen betalen
- CSC is enige vakbond die ook is uitgebouwd in de INFORMELE ECONOMIE (oa marktverkopers, cambisten/geldwisselaars, moto-herstellers,...)
- Uitbouw in onderwijs is “précair” omwille van de algemene toestand in het onderwijs, gebrek aan middelen;
- Tijdens ons bezoek zullen we kennismaken met de lokale werking in KIPUSHI (30km van Lubum) – LIKASI/KAMBOVE (130km van Lubumbashi) en Kolwezi (300 km van Lubumbashi)
- Binnen CSC is er momenteel een nieuw élan – nadat het Dagelijks Bestuur in Kinshasa uit functie is gezet – heeft een buitengewoon congres een nieuw Dagelijks Bestuur verkozen. CSC zal zich met een meer open structuur organiseren;
- In Katanga is een nieuw Provinciaal Comité geïnstalleerd door het nieuwe Dagelijks Bestuur (bezoek Josée SHIMBU ondervoorzitster CSC Confederatie)– bestaande uit de leden van het Provinciaal secretariaat, afgevaardigden van de ondernemingen en de lokale afdelingen – tijdens deze vergadering werd bij stemming Jean de Dieu bevestigd als Provinciaal Secretaris;

- Katanga beschikt over een budget van \$9.000 per maand – de personeelskosten vormen 75% van het provinciaal budget (ongeveer \$6.000).

Prioriteiten Ondersteuning werking/knelpunten voor de toekomstige organisatorische uitbouw:

- Huisvesting Provinciaal secretariaat: momenteel ontvangt men een jaarlijkse huursubsidie van ACV Kempen van \$5400 – de bestendige vrees omtrent een einde van het huurcontract doet hen zoeken naar een definitieve locatie – hierover werden reeds gesprekken gevoerd met Aumoniers du Travail;
- Propagandamateriaal: in het verleden ontving men CSC/ACV materiaal (petjes, t-shirts, balpennen) – in de toekomst wensen ze rechtstreeks aan te kopen in China (omwille van kostenoverwegingen);
- Vorming van de militanten (absolutie prioriteit) – de Sociale School speelt hierin belangrijke rol, maar, er is meer vorming voor militanten in de Provincie nodig;
- Aanschaf van een wagen voor het provinciaal secretariaat;
- Ondersteuning van projecten in het kader “van de strijd tegen de armoede” (oa.vrouwenacties) – de samenwerking met het fietsherstellers KATUBA is momenteel zeer moeilijk – men wenst de voorziene middelen (\$8500 op geblokkeerde rekening) te heroriënteren naar een ander project, dat betere georganiseerd is.

Organisatie Syndicale Werking

De secretarissen volgen de bedrijven in de hun toegewezen sectoren. In een bedrijf werkt een basiscomité, waarbij alle leden CSC zijn aangesloten (schriftelijke verklaring aansluiting CSC ifv. inhouding bijdragen). Wanneer er tien leden aansluiten wordt de vakbond erkend en krijgt men een afgevaardigde in het Vakbondscomité van het bedrijf. Bij de sociale verkiezingen worden de mandaten toegewezen aan de verschillende vakbonden op basis van de stemresultaten. De vakbond met de meeste verkozen mandaten krijgt het voorzitterschap van de Syndicale Delegatie. Samen met de secretaris-vrijgestelde volgen de verkozen afgevaardigden de toepassing van de arbeidswet op, onderhandelen over cao's en sluiten akkoorden af met de directie. De secretaris-vrijgestelde begeleidt het “comité syndicale de l'entreprise” – de ondernemingskern. Van de ledenbijdragen (ingehouden op het loon) wordt 10% ter beschikking gesteld van het lokaal vakbondscomité. De overige bedragen worden overgemaakt aan het Nationaal Secretariaat in Kinshasa. Het Provinciaal Secretariaat krijgt op basis van een budget en programma de nodige financieringsmiddelen voor de werking van het provinciaal secretariaat.

Ook zijn er “mutualiteiten” in oprichting in sommige bedrijven. De gezondheidszorgen voor de arbeiders en hun familie worden dan ten laste genomen via de bedrijfsmutualiteit in het medisch centrum van het bedrijf (eigen medische centrum/polykliniek ofwel via een akkoord met bestaande instellingen). Een gemiddeld loon bedraagt \$100 per maand. In de overheidsbedrijven als Gécamines bedraagt het minimumloon voor de agenten (vast personeel) \$ 250.

Aandachtspunten Syndicale werking in sectoren

- Mijnsector-Metallurgie: Syndicale aanwezigheid in Chinese bedrijven is zeer moeilijk – ze zijn niet vertrouwd met de aanwezigheid van vakbonden (geen syndicale cultuur) – proberen duidelijk de vakbonden buiten te houden;
- Hout en Bouw: laag gewaardeerde beroepen (lage lonen, vele dagcontracten) – geen veiligheidsvoorzieningen – geen naleving cao – arbeiders weinig geschoold, weinig waardering ...;
- Inrichting “cantines” is prioriteit: deze week wordt een cantine (samenaankoop van levensmiddelen – aan verminderde prijzen te koop voor leden CSC) van SOMIKA opgestart – om leden onafhankelijk te maken van het bedrijf en de overheid, dienen zij zelf in essentiële levensmiddelen te voorzien (maïsbloem, zeep, enz.);
- In de brouwerijsector is CSC goed georganiseerd bij BRALIMA – momenteel opstart nieuwe kern bij BRASIMBA;
- Er komen meer “magazijnen” in de distributiesector – 10 werknemers – moeilijk te organiseren omwille gebrek aan syndicale traditie – deze kleine supermarkten vormen een zware concurrentie voor de lokale markten;
- Informele Economie: CSC is aanwezig op voornaamste markten in de volkswijken (Kenya – Mzee Kabilla – Katuba – Centre ville – Rail). Zij organiseren de marktverkopers (kleine zelfstandigen die individueel werken) tot een belangengroep (vraagt veel overtuigingswerk) om zo samen op te komen tegen de plagerijen en afpersing door de administratie en politiediensten (zij maken dikwijls misbruik van hun positie om kleine handelaars geld afhandig te maken – “traccasserie” – allerlei taksen op te leggen). De handel in de informele economie verliest belang: enerzijds worden de lonen van staatsambtenaren en militairen vandaag betaald via bankrekening waardoor er minder geld in omloop is – anderzijds komen er naast de officiële markten ook allerhande “clandestiene” markten aan de rand van de stad;
- Pers- en mediasector is volledig in private handen – eigenaars/geldschieters zijn meestal politici die deze bedrijven gebruiken voor hun propaganda – zij passen de wetgeving en cao niet toe en de arbeidsinspectie staat machteloos tegenover de invloed van politici-werkgevers;
- Syndicale vorming: De moeilijkheid bestaat uit de bereikbaarheid van militanten in de provincie, omwille van de immense afstanden en de hoge transportkosten. Via een nationaal vormingsprogramma en internationale projecten (oa. Onderwijscentrales ACV – ACV-BIE) hoopt men de nodige impulsen voor vorming van militanten te kunnen realiseren. Er zijn 3 groepen ifv de organisatie van de vorming (vanuit Kinshasa). Er is 1 vormer voor de regio's Katanga, Kasai Oost en Kasai West. Er wordt mandaatgerichte vorming gegeven via een modulair aanbod. De middelen komen uit een nationaal vormingsfonds.

CONTACT PROVINCIAAL SECRETARIAA MOCC/ACW LUBUMBASHI

In de namiddag bezoeken wij het Provinciaal secretariaat van MOC – gelegen aan de andere hoek van het secretariaat CSC . Denis KALONDJI NGOY (Provinciaal Secretaris MOCC) – Jean de Dieu ILUNGA (Provinciaal Secretaris CSC) – Dr. Gonthilde SEYA MBAYO (Provinciale coördinatrice UMUSAC – Union des Mutuelles de Santé du Congo) – Joseph LUGUNDA (Verantwoordelijke Coop FOCOM – Fédération Oeuvres Coöperatives MOCC) – Mama Françoise (Provinciale secretaris en Nationaal Voorzitter Vie Féminine) – Papa Constant (verantwoordelijke JOC). De MOCC is de koepel van de Christelijke werknemersorganisaties.

Een aantal organisaties leggen klemtonen op ledenwerking, belangenbehartiging/vorming: CSC – JOC – Vie Féminine. Andere organisaties werken meer op de economische omgeving: de coöperatieven (strijd tegen armoede) en de mutualiteit UMUSAC (sociale bescherming en gezondheidszorg). MOCC is een sociale organisatie die alle arbeiders en landbouwers wil bereiken via zijn deelorganisaties. **De klemtoon ligt op het versterken van de deelorganisaties.** Dit jaar zijn er sociale verkiezingen in de bedrijven – MOCC wenst dan ook de synergie tussen de verschillende deelorganisaties maximaal te benutten: vb. mutualiteit heeft 21.000 aangesloten leden en Vie féminine heeft 6.000 leden – deze zijn niet allemaal CSC-lid. We willen hen motiveren om aan te sluiten bij CSC en in hun werksituatie te stemmen op CSC kandidaten.

JOC organiseert jongeren – vanuit christelijke waarden wensen zij levensvorming te geven aan de jongeren: centraal hierbij staan respect, strijd tegen onrecht, strijd tegen corruptie, waarde en belang van arbeid – ook handenarbeid en landbouwarbeid.

Vie Féminine wenst de waarden van het gezin te promoten. Vele gezinnen zijn arm en er zijn vele gebroken gezinnen. De weg voor verandering zijn de “mamans”. Via vorming, alfabetisering, gezondheidsinformatie, strijd tegen aids, werkateliers en beroepsopleiding wensen zij de gezinssituaties te verbeteren . De “mamans” hebben hierin een centrale rol: “Mamans en marche” is onze slogan!

De **Coöperatieve** werken zijn instrumenten in de strijd tegen armoede. Er zijn spaar- en kredietmaatschappijen – landbouwcoöperatieven – mijnontginningsinitiatieven. Via micro-kredietfinanciering wensen zij de mensen aan te moedigen voor ondernemingszin via kleine handelszaken, landbouw en samenaankoop. USHINDI is de organisatie voor kredietverlening, het voorbije jaar is er voor \$200.000 krediet verschaft – “er is geld in het land, we helpen basismechanismen op te starten, waardoor mensen een inkomen kunnen verwerven door eerlijke arbeid. Congo is een rijk land, met arme mensen en een zwakke koopkracht (vele mensen leven van \$1 per dag). Terwijl grote mijnbedrijven reusachtige winsten maken”.

“Door de uitbouw van onze werking en deelorganisaties scheppen wij mogelijkheden om het leven menselijker te maken. Dit vraagt vele middelen: menskracht, inzet van militanten, overtuigingskracht van militanten, organisaties aan de basis. Door de projecten van Wereldsolidariteit – WSM – kunnen wij de noodzakelijke basisvorming en begeleiding van onze militanten voorzien. Er is enorm veel werk te doen: in de provincie Katanga leven 12 miljoen mensen (waarvan 5 miljoen in Lubumbashi en omgeving – 1 miljoen in de regio Likasi en 1 miljoen in de regio Kolwezi). Onze inspiratiebron: geest van dienstbaarheid voor de lokale bevolking – werken voor de anderen om zo sociale beweging uit te bouwen.”

MOCC wil de Congolezen terug aanmoedigen om de aarde te bewerken, met andere woorden de realisatie van een **lange termijnstrategie met de focus op landbouw**.

Ter informatie: Wat is de situatie van “gepensioneerden”? – Er bestaat een officieel pensioen voor mensen die in de formele economie hebben gewerkt (overheid, Gécamines, spoorwegen): 65 jaar – de levensverwachting is echter 45 jaar! Het pensioen bedraagt \$10 per trimester! Momenteel zijn er besprekingen bezig om dit bedrag te verhogen en als recht voor iedereen te voorzien (bepaling in de ‘code protecton sociale’). Maar, een gepensioneerde wordt in praktijk onderhouden door zijn familie!

3.1.3 13 maart 2013

*We bezoeken het dorp **KIMBEIMBE** – 20 km buiten Lubumbashi op de weg naar Likasi – deze hoofdweg is door Forrest aangelegd – er is péage om gebruik te maken van deze weg. Langs de weg liggen allerlei kleine dorpen. In Kimbeimbe hebben de Aumoniers du Travail een Noviciaat (ferme BUMAKI) – een Feestzaal met restaurant – een school, zowel kleuter, lagere school als secundaire afdeling – een gezondheidscentrum – een kerk – landbouwactiviteiten. In de secundaire school start men een technische afdeling “landbouw”. Het is een bloeiende gemeenschap in de brousse.*

Het domein van de Aumoniers du Travail omvat 85 ha grond, waarbij de doelstellingen dubbel zijn: oprichten van een noviciaat en uitbating van een hoeve ivf zelffinanciering.

De orde houdt zich bezig met de uitbouw van gezondheidscentra en scholen in de parochies of in de brousse. De klassen tellen 50 tot 150 leerlingen. De scholen worden soms multifunctioneel ingericht: aan 1 zijde staat het schoolbord, aan de andere zijde het altaar. Verder is er een mutualiteit opgericht, waar men op basis van 5 \$/persoon toch kan tussenkomen bij 12 ziektebeelden. Er is recent ook een landbouwschool opgericht maar het is zeer moeilijk om de mensen te stimuleren om dit beroep te willen aanleren. We bezoeken een gezondheidscentrum en een school. De kleuters (128) moeten tot 11 u werken en mogen dan spelen. Ze krijgen 3 x/week eten op school. De kinderen van de lagere school (723) en van het middelbaar (125) krijgen dagelijks een maaltijd aangeboden. De ingrediënten komen ondermeer via een wereldvoedselprogramma van PAM (Programma d’Alimentation Mondiale). De leerkrachten moeten zich regelmatig bijscholen omtrent pedagogische vaardigheden en kunnen ook bezoek krijgen van de inspectiediensten.

De schoolleuze van de week « **Mettez votre temps au service des autres!** »

In de kerkdiensten wordt er veel gedanst. De Congolezen zijn sociale mensen. “Je danse donc je suis” is dan ook de Congolese versie van Descartes!

Na de middaglunch vertelt **Louis AERDEN** – Franciscanerbroeder uit Opglabbeek - die 45 jaar leeft en werkt in Katanga. Hij heeft een NGO die werkt rond “natuurbehoud” LUENA en een radiostation LUENA-LUBANDA (streek BUKAMA UPEMBA- natuurpark) over zijn ervaringen met de lokale bevolking, met de burgeroorlog, met de Mai-Mai milities.

Mai mai = de kogel kan mij niet raken (de kogel wordt water).

Bataka Katanga = afsnijden van Katanga

Zijn visie: Sinds de verkiezingen in 2011 is de streek terug onrustig. De beloftes die aan de lokale krijgsheren van de Mai-Mai militie zijn gedaan door politici zijn niet nagekomen. In ruil voor steun aan Kabilla beloofde men integratie in het land, leger, enz... Er zijn verschillende milities opgesplitst binnen de Mai-Mai oa. TANDE IMENA en TIGRES . Deze laatsten hebben begin maart in KINSEVERE een overval op een politiepост gedaan. Vele dorpsbewoners zijn op de vlucht geslagen. Momenteel heeft het leger acties ondernomen om deze militie te verdrijven (verslaan). In deze milities zijn ook lokale bendes die op rooftocht gaan actief, onder het mom van "mai-mai". De echte militie van de Mai-Mai bestaat uit 15.000 krijgers (bewapend met speren, machettes,..) die geloven in de traditionele bovennatuurlijke krachten van krijgsheren en " fetisjeurs " (ze doden het lichaam van de tegenstrevers, en behangen zich met geslachtsorganen – die geven onoverwinnelijke kracht – zij denken onkwetsbaar te zijn voor de kogels van de tegenstanders – deze kogels veranderen in water = mai – wanneer zij gekwetst worden). De leider van deze milities is GEDEON - enkele weken voor de verkiezingen van 2011 is hij ontsnapt ("bevrijdt") uit de gevangenis. Zijn militie zou mogelijk betrokken zijn bij de afscheidingsbeweging van Katanga... Hij leeft momenteel ondergedoken in KATAKUMBA – zijn vrouw is nu de feitelijke leidster van de militie. Mogelijks wordt de volgende weken de ontwapening van zijn militie afgekondigd... (?) Bij ons vertrek valt de militie Mai-Mai Batakatanga de stad Lubumbashi binnen.... Vele vragen over de echte feiten, de mis-en-scène (?) blijven open. In ieder geval is duidelijk dat ook in de Provincie Katanga een reëel veiligheidsprobleem is. Via website <http://radiookapi.net/> kan je de ontwikkelingen volgen.

ONTMOETING STUDENTEN SOCIALE SCHOOL SST

De school is georganiseerd via een samenwerking tussen de Aumoniers du Travail – CSC en partners in België (ACV Confederatie – ACV Kempen – ACV BIE – ACV Metea – LBC/NVK CVO – SOCIALE SCHOLEN HEVERLEE EN GEEL). In februari 2007 werd een haalbaarheidsonderzoek verricht door Emiel Vervliet (Sociale School Heverlee), Gust Van Dongen (ACV) en Kris Van Elsen (ACV).

In het academiejaar 2009 – 2010 startte een eerste opleidingsgroep. De opleiding is modulair opgebouwd, vier avonden per week (lessenrooster van ma tot do van 16.30 uur 19.00 uur). Programma: basiswetenschappen (Economie – Filosofie – Sociologie – Psychologie) – Methodevakken (Communicatie – Groepsdynamiek – Beheer organisatie – Engels - Boekhouding en financieel management – Practica en stages). De volledige opleiding loopt over vier academiejaren en geeft recht op een Graduaatsdiploma. De deelnemers zijn werkenden uit sociale organisaties, ministeries, sociale zekerheid, ondernemers, religieuzen, vakbondsmilitanten CSC (zowel secretarissen als militanten). Doelstelling: capaciteitsversterking van het sociale middenveld door kadervorming, vanuit inspiratie "humanisering van de arbeid – sociale rechtvaardigheid". De studenten moeten uitgroeien tot échte leiders die in de samenleving, op de werkplaats en in organisaties verantwoordelijkheid opnemen en die hun kennis ter beschikking stellen van anderen. Basiswaarden: respect voor de mens, solidariteit en sociale rechtvaardigheid. Zeventig studenten (21 vrouwen en 49 mannen) en 5 proffen (in totaal zijn 28 docenten betrokken – proffen van UNILUBUM en praktijklectoren) zijn aanwezig op de avond. De leerkrachten worden gestimuleerd om praktijkkennis op te nemen in de vorming via interactieve vormingsessies. Voor de toekomst zijn er ook modulaire

cursussen gepland op vraag van organisaties en ondernemingen. Het project wordt opgenomen in het programma WSM, waardoor ook een nieuwe klemtoon komt te liggen op kadervorming van militanten uit vakbeweging, mutualiteiten, vrouwenbewegingen en coöperatieve organisaties.

De vierdejaarsstudenten studeren af in juli 2013 – ze maken momenteel een eindwerk. Hierbij overzicht van de onderwerpen:

- Het charisma van de Aumoniers de Travail – invloed sociale werken in Lubumbashi.
- Toepassing Sociale Zekerheid en wetgeving bij Kopa Mining.
- Tewerkstelling in de overheidssector in Lubumbashi.
- Arbeidsvoorwaarden in onderwijsinstellingen van Gécamines.
- Syndicale actie CSC bij Bralima.
- Toepassing sociale wetgeving bij onderaannemers Mikat Esterel.
- Arbeidsorganisatie bij Gécamines.
- Toepassing sociale wetgeving en sociale zekerheid bij SOMIKA.
- Syndicale actie bij transportbedrijf Polytra.
- Zwarte markt in Lubumbashi: oorzaken en gevolgen.
- Oorzaken diefstallen bij CMSK.

In vier groepen wordt een uitwisseling gehouden over het impact van de opleidingen op de studenten (werksituatie en persoonlijke ontplooiing).

Enkele markante getuigenissen:

“Vele vrouwen worden ondergewaardeerd, hebben een vertrouwenscrisis, geloven niet in eigen capaciteit... In deze opleiding worden wij ons bewust van de eigenwaarde en kracht van vrouwen, een vrouw is meer dan huisvrouw en landarbeidster, wij nemen ook verantwoordelijkheid voor verandering van de samenleving...”

“De strijd tegen armoede en voor humanisering op alle levensdomeinen is essentieel – “un pauvre ne peut jamais être sérieux”; dit houdt in dat de strijd tegen armoede de absolute prioriteit is om een waardige samenleving te bekomen...”

“Ik leerde hier mijn werk anders en beter te doen: open en democratisch werken – een financieel rapport opstellen – werken in samenwerking en met respect voor collega’s...”

“Ik leerde hier om de klachten van arbeiders beter te begrijpen, te formuleren, om zodoende de belangen van de arbeiders beter te kunnen verdedigen...”

“Ik kreeg inzicht in de geschiedenis van de arbeid – het kapitalisme – hoe we evolueerden van brutale slavernij tot modern slavernij...”

“Ik leerde spreken in het openbaar - meningen formuleren en argumenteren, dit zal mijn werk als syndicalist ten goede komen....”

“Mijn werk is veranderd, ik geef leiding aan een groep leerkrachten, dikwijls werkten wij zonder agenda, zonder termijnopties... Ik leerde meer planmatig werken, het belang van leerdoelstellingen en agenda...”

“Ik werk met mensen die een zeer lage scholing hebben, die zich niet altijd kunnen verdedigen, ... Ik kreeg meer inzicht, meer bagage, om de situaties van mensen te begrijpen en te kaderen en vooral te verdedigen tegen diegenen die macht hebben (en daarvan misbruik maken), het was een spiegel voor mijzelf, hoe ik werk, hoe ik beter kan werken...”

“Dankzij de docenten heb ik een eigentijdse vertaling gezocht van wat vandaag “evangelische waarden” zijn, wat “humanisering” in praktijk betekent...”

“Ik pas als vrouw de kennis uit de lessen boekhouding nu ook toe bij de aankoop van mijn dagelijkse huisvoorraad en bij de opmaak van het gezinsbudget.”

“Ik wil na het beëindigen van mijn opleiding zelf een eigen zaak opstarten en ik geloof écht dat ik via deze vorming mijn droom kan realiseren.”

“Via deze vorming heb ik geleerd mijn eigen leven in handen te nemen. Ik leg de klemtoon op eerlijke betaling van mijn loon (met respect voor de hiërarchie wil ik toch eisen dat er een fatsoenlijk loon betaald wordt voor mijn geleverde prestaties).”

De studenten willen hun computerzaal nog versterken en zijn op zoek naar degelijke Franstalige boeken om hun bibliotheek aan te vullen. Verder wil de school nog studiedagen, maatwerk voor bedrijven en sociale sessies uitwerken in haar toekomstig project.

MET DANK VOOR DE PERSOONLIJKE GETUGENISSEN VAN RUFFIN – CHRISITAN – DIEUDONNE – JACQUES – GREGOIRE – JEAN CLAUDE – CHARLES – MIREILE – TAMBA... EN DE OPEN GESPREKKEN!

3.1.4 14 maart 2013

INFORMELE ECONOMIE IN LUBUMBASHI

We brengen een bezoek aan de **centrale Markt MZEE KABILLA** waar de verschillende marktkramers proberen te overleven via de verkoop van hun waren. De mensen worden per beroepsgroep georganiseerd door de CSC: de visverkopers, de vleesverkopers, de kickenpoeliers, verkoop van 2de handskledij,... Door zich te verenigen staan ze sterker tegenover de marktverantwoordelijke en ze zorgen geregeld voor gezamenlijke aankoop van basismateriaal en sterker staan tegenover de concurrentie. Door hun bijdrage aan de CSC ontvangen ze ook een tussenkomst bij ziekte of overlijden. Ook de andere projecten uit de informele sector – bezoeken aan Cambisten (geldwisselaars), ateliers reparateurs moto's, ... - overtuigen ons van het belang om vakbondswerk in de informele sector sterk uit te bouwen. 90 % van de werknemers is immers in deze sector tewerk gesteld.

Bij het bezoek aan het **fietsenatelier Katuba** stellen we vast dat de verantwoordelijken onvoldoende in staat zijn het project degelijk uit te bouwen. Er is een gebrek aan strategische visieopbouw. We horen vooral de roep naar meer financiële middelen uit België en naar meer wisselstukken en

gereedschap. We besluiten later, in overleg met de vrijgestelden van CSC, om onze steun voor dit project voorlopig stop te zetten. We zijn onvoldoende overtuigd van de slaagkansen van dit initiatief.

INFORMELE ECONOMIE – VERSLAG MO DOOR LIEVE KAERS

Hallo, vandaag ben ik, Lieve Kaers, van dienst om verslag uit te brengen van onze toer in Congo, Katanga. We worden op sleeptouw genomen door Mireille Numbi, de vrijgestelde van de CSC voor de sector informele economie. Dit zijn mensen die zelf een handje hebben opgezet om te overleven, mensen die geen “echte” job hebben weten te bemachtigen. Mireille heeft door haar enorm enthousiasme en doorzettingsvermogen een aantal beroepsgroepen kunnen verenigen bij de CSC en daardoor een verbetering van hun levenskwaliteit kunnen bekomen.

Het regent hier in Lumumbashi en dat maakt dat we nog meer de echte realiteit van het leven te zien krijgen dan wanneer alleen de zon schijnt. De wegen zijn slijkbanen en als je de hoofdweg verlaat begrijp je niet dat je er door kan geraken, vooral niet met een niet-jeep. Toch blijkt dat te lukken hoewel we veel auto's in panne zien. De verplaatsing vandaag wordt verzorgd via een busje dat bij ons dienst doet voor 9 personen maar wij worden er met ons 14 in gesorteerd.

Mireille loodst ons naar Garage MOTO SERVICE. Een herstelplaats voor moto's en sinds kort ook voor generatoren (electriciteitsgroepen), dit gezien de vele stroomonderbrekingen in Lubumbashi. We zien een plaats met een afdak, een aarden grond en wat wisselstukken. Enkele moto's staan buiten en ook staan er 2 zwart geblakerde, geschilderde camions met laadbak met raampjes. Sommigen denken “Flikkenbakken om gevangenen te vervoeren”. Blijkt dat het vervoer is voor begrafenissen. De hele familie wordt samen met de overledene vervoerd naar de begraafplaats. Tiens, hier wordt de dode niet aan zijn lot overgelaten.

Onze woordvoerder, de president van het atelier vertelt ons hun nood aan onderdelen maar vooral hebben ze een tekort aan tools, werktuigen, om hun werk te kunnen doen. Ze willen een waardige garage uitbouwen. We stellen ook vast dat hun werkkledij te wensen over laat. Een schort die niet vervangen wordt en schoeisel die alles behalve voldoet aan enige veiligheidsnorm.

We zien ook dat er gewerkt wordt aan doodskisten. De terreinen zijn eigendom van het Bisdom... De reparateurs zijn met vijf en allen aangesloten bij CSC. Bij ziekte of overlijden krijgen ze een klein bedrag uitgekeerd. Maar vooral het feit dat ze zich verenigd hebben maakt hen sterker, krijgen ze enige waardering, omkadering en krijgt corruptie minder kans. Onze jongste, Fleur, en ook Mireille worden als ambassadrices naar de moto's getroond en de werkmannen zetten hen op de moto's voor een ultieme foto. Herkenbaar niet?

Volgende halte is de post van de “cambisten”, de geldwisselaars.

Op een centraal punt, net tegenover enige winkels vinden we hen. We ontmoeten daar de voorzitter van hun “association” want ook zij hebben zich, dank zij Mireille en de CSC verenigd. Weerom is omkadering, erkenning noodzakelijk om vooruitgang te boeken om ooit van informele economie naar formele te kunnen groeien en om corruptie tegen te gaan die alles verlamt. Hij legt ons uit dat het niet om grote bankzaken gaat. Ze zitten niet op de beurs. Ze wisselen dollars tegen Congolese Frank en omgekeerd. Daar halen ze dan een beetje winst uit. We wisselen wat geld om op de markt iets te kunnen kopen alhoewel de “cambisten” ons zeggen dat ook dollars overal aangenomen wordt in de stad.

Voor 900 FC krijgen we 1 dollar. Sinds enkele jaren is de prijs stabiel.

80% van de cambisten zijn universitair geschoolde mensen, de voorzitter is een dokter, maar ze vinden geen werk in het gewone, formele, circuit. Voor hun is dit werk een tussenstation om te overleven, ze hopen “ooit” werk te vinden in hun studierichting. Er zijn in Lumumbashi stad 700 cambisten actief, 1000 in de stadsomgeving. Sinds de overheid een beperking legde op de vrije invoer van dollars gaan de zaken minder goed. Er circuleert minder geld. Hun droom: een eigen wisselkantoor oprichten!

Op naar de onafhankelijke chauffeurs.

Ook deze zijn verenigd geraakt door Mireille van de CSC en velen zijn Lid. Hiervoor betalen zij 5 dollar en krijgen daarvoor ondersteuning. Veel chauffeurs hebben zelf geen auto maar huren deze bij de eigenaar voor 21000 FC, dat is ongeveer 25dollar. Ze leggen uit dat ze de eerste 10 dagen de verdiensten aan hun baas moeten geven en vanaf dag 10 voor zichzelf mogen rijden. Weer doet het ons deugd dat de leden enorm respect opbrengen voor HUN Mireille.

Volgende halte is de markt.

De regen maakt de aanblik van de weg ernaartoe troosteloos. De mensen verplaatsen zich te voet al hoppend tussen de plassen door. Bij de ingang van de markt wordt ons duidelijk gemaakt dat we ons moeten aanmelden bij de adjunct administrator. Die vertelt dat Papa Kabila senior de vrouwen in deze georganiseerde markt heeft samengebracht. Zij leven in extreme armoede en probeerden hun overlevingshandeltje uit te baten langs de weg. Nu wordt de markt beveiligd door 150 marktverantwoordelijken. Hij stuurt ons zo een chef mee voor onze veiligheid. (Hum)

Mireille heeft hier echt veel aanhang en ze ontvangen haar en onze ploeg erg hartelijk. Onze eerste stop is bij Marie-Louise die samen met enkele andere "mamans" een handeltje heeft in 2dehands kleding. Ze nodigt ons uit in haar wel erg bescheiden verkoopstalletje. Ze heeft een brief laten schrijven over wat ze ons wil zeggen. Ze is duidelijk ontroerd en erg bescheiden en ook wij zijn een beetje van slag. De brief is een aaneengeregen dankwoord dat wij bij haar gekomen zijn vanuit het verre België. Maar ook dat de vereniging een ware vooruitgang is want samen voelen ze zich sterker en ze kunnen bij elkaar terecht en bespreken niet alleen zaken maar ook sociale en familiale problemen. Solidariteit is hier allesbehalve vreemd! Ze roemt de CSC die hun als "vendeurs" verenigd hebben. Het mooie is dat Mireille telkens een comité opzet met een voorzitter van de werkers zelf. Hier is dat deze lieve maar sterke Marie-Louise. Van waardering gesproken. We wensen haar en haar medeverkoopsters veel courage en bedanken haar van onze kant dat we hebben mogen zien hoe zij werken en verenigd hebben.

We worden voorgeleid bij de visverkoopsters.

We zien gedroogde vis, vis gerookt door de zon, chenille, dit zijn wormpjes die ook gedroogd zijn en ook piepkleine visjes die in torentjes gestapeld zijn. Ze beamen weerom de nood om zich te verenigen en lid te zijn van de CSC om sterker te kunnen staan in de verkoop en corruptie tegen te gaan. Ze kopen gezamenlijk vis aan en verwerken die nu ook gezamenlijk. De verkoop zelf is uiteraard apart. Door een kleine bijdrage aan de CSC krijgen ze ook uitkering bij ziekte en overlijden.

Mireille heeft de "vendeurs" per beroepsgroep verenigd, de visverkopers, de vleesverkopers, de kickenpoeliers.

De poeliers brengen hun kuikens zelf groot en verkopen die dan. Ook hier hetzelfde succesverhaal van vereniging. Zo kunnen ze zich beter wapenen tegen de dalende markt. Ze verkopen ook enkele grotere rassen uit Zambia. Die kopen ze aan in het begin van de markt en zij proberen die dan met winst te verkopen. De winstmarge is ongelooflijk klein maar alle beetje helpt.

We verlaten de markt en rijden naar het fietsenatelier, een fietsherstelplaats en verkoopplaats in open lucht.

We zien een aantal fietsen liggen in erbarmelijke staat, roestig. De onderdelen zijn er al even erg aan toe. De werkers zijn echt in nood qua kledij, qua werkplaats, qua gerief, werktuigen, hygiëne, enz, enz. De leider van de fietshersteller, er is rangorde, is ook de voorzitter van de "association des réparateurs des velo's". Men heeft reeds fietsen vanuit België opgestuurd gekregen maar die bleken te licht te zijn voor het zware transport waarvoor de fietsen hier gebruikt worden. Wisselstukken en gereedschap is echt nodig om te kunnen werken. Ook willen ze financiële hulp om grond aan te kopen voor een hangar. Gust spreekt met hen, hij is de man van de praktijkervaring gezien zijn fietsenatelier in Mol. Hij overhandigt hen enkele sleutels en gereedschap. We tonen interesse bij de andere herstellende. Hier is echt nog verbetering noodzakelijk.

We nemen afscheid van Mireille en bedanken haar voor haar inzet voor deze travailleurs.

's Avonds verdelen we ons in 3 groepjes en zijn we uitgenodigd bij syndicalisten thuis om kennis te maken met de familie en hun manier van leven. Bij het terug samenkomen met de andere groepjes

sprak iedereen zich enthousiast uit over deze intieme kennismaking. Onvoorstelbaar hoe sommigen van de Congolese syndicalisten met de weinige middelen die ze ter beschikking hebben ons zo warm hebben kunnen onthalen. Een ongelooflijk fijne ervaring!

VERBLIJF BIJ GASTGEZINNEN IN DE VOLKSWIJKEN

Het **bezoek aan de Congolese families** was één van de hoogtepunten voor de Belgische deelnemers. We maken er kennis met het gezinsleven, de gastvrijheid en warmte en met de lekkere Congolese keuken. Een ervaring om nooit te vergeten...

Ann, Herman, Jef en Kris bezochten een gezin in de arbeiderscit  in RUASHI – de man is syndicaal afgevaardigde bij CMSK RUASHI . Een boeiend gesprek over leven en werk met God , Michel en Christian. Het bedrijf was in handen van Gécamines en Forrest. Het aandeel van Forrest werd uitgekocht door Gécamines – zij zoeken een nieuwe partner om te investeren.

Lieve, Gust, Ann en Fleur brengen een bezoek aan de familie van vrijgestelde Arlette. Een syndicale familie, verbonden aan het bedrijf Gécamines. Wanneer we de vader van Arlette spreken, een pionier in het vakbondswerk bij Gécamines, zien we trots en fierheid in zijn ogen. Voldoende zorg dragen voor vrijgestelden binnen de vakbond is een bekommernis van deze man... De schoonbroer overtuigen we over de meerwaarde van vakbondswerk – voor een samenleving en binnen een onderneming.

Ann, Lieve, Jan en Jan waren te gast bij Paul Mpoyo, CSC vrijgestelde in opleiding en CSC délégué bij SOMIKA. In een van de huizen die indertijd door de Gécamines gebouwd werden voor de Afrikaanse arbeiders werden ze ondergedompeld in de culturele realiteit van Congo en dit in het bijzonder rond de traditionele procedure die het huwelijk voorafgaat.

3.2 Deel 2: Bezoeken in kleinere groepjes

Tijdens deze periode wordt de groep opgedeeld in 3 deelgroepjes:

- *Kris, Gust, Fleur en Lief blijven in de omgeving van Lubumbashi. Ze worden gedurende deze periode begeleid door Jacques, adjunct provinciaal secretaris van CSC.*
- *Ann Van Gestel, Lutgarde, Herman en Jef verblijven in de omgeving van Likasi/Kambove. Zij worden bijgestaan door p re Simon, Aumonier du Travail met een sterk syndicaal hart.*
- *Lieve, Ann Hermans, Carine, Jan Rens en Jan Franco trekken naar Kolwezi. Hun vaste rots in de branding is Jean De Dieu Ilunga.*

3.2.1 Verslaggeving groep Lubumbashi (Gust Vos)

*Vandaag splitsen wij ons op in drie groepjes. Eén groep vertrekt naar Kolwezi, een andere naar Likasi en wijzelf, Lief – Fleur – Kris en ikzelf Gust, verblijven in dorp KIMBEIMBE op het domein **Bumaki** van de Aumoniers du Travail. Ik ga proberen jou een beeld mee te geven van de omgeving, de sfeer, onze belevenissen... Wij verblijven tot 19 maart in Bumaki. In het dorp hebben we reeds een rondleiding gekregen van Jan Van Roy die ons daar toevertrouwt aan P re Jozef. We ervaren al direct dat we in veel betere leefomstandigheden gaan verblijven dan de mensen van het dorp... Al hebben we niet*

altijd elektriciteit en stromend water (een regenton – een emmer en leeg flesje is ideaal voor een Congolese-wasbeurt).

Bezoek Gécamines Lubumbashi en Terril

Gécamines, voluit *La Générale des Carrières et Mines*, is het staatsbedrijf in de [Democratische Republiek Congo](#) dat instaat voor het beheer en de exploitatie van de [mijnen](#) (ondergronds) en [groeven](#) (open-pit, uitgravingen). De onderneming is vooral actief in de zuidoostelijke provincie [Katanga](#), waar het [koper](#), [zink](#), [tin](#), [kobalt](#) en [uraniummijnen](#) bezit. De hoofdzetel van het bedrijf ligt in [Lubumbashi](#), hoofdplaats van [Katanga](#).

Gécamines werd in 1967 opgericht – bij de nationalisatie van de bedrijven – voorheen behoorden deze bedrijven tot de groep [Union Minière de Haut-Katanga](#) (opgericht in 1907), de koloniale maatschappij van *Metallurgie Hoboken/Société Générale* die de mijnen in bezit had.

Katanga heeft één van de grootste voorraden van natuurlijke rijkdommen op aarde, vooral dan inzake koper. Niet alleen is het (koper)bekken zeer groot, de percentages van de ertsen in de grond zijn de hoogste op aarde. Toch heeft het bedrijf een enorme financiële put. Dit komt door het jarenlange financiële wanbeheer en [corruptie](#), gevolgd door de burgeroorlog in [Congo](#).

De export van mijnproducten is door deze problemen sinds het begin van de jaren '90 volledig in elkaar gezakt:

- 1989: 440 850 ton koper, 54 043 ton zink
- 1994: 32 400 ton koper, 2 515 ton zink, 3 600 ton kobalt
- 2003: 16 172 ton koper, 1 200 ton kobalt

Door een hele reeks maatregelen en nieuwe [joint ventures](#) met buitenlandse bedrijven probeert men het tij te doen keren en kunnen in de volgende jaren bepaalde mijnen opnieuw worden heropgestart, zoals de [Kamotomijn](#), in Kolwezi – één van de grootste [koper-](#) en [kobaltmijnen](#) van [Afrika](#).

Een landkaart om er te geraken hebben we niet nodig. Enerzijds omdat er niet zoveel wegen zijn aangelegd en anderzijds zie je reeds van zeer ver de asberg en schoorsteenpijp opduiken. Je kan het vergelijken zoals bij ons in Olen en Balen Wezel, met dit verschil dat wij over een asfalt of betonbaan rijden, met daarnaast een stoep enz... Hier in Bumaki rijden we over een baan vol gaten, onze chauffeur van dienst was Jacques, CSC secretaris, die ons goed ter plaatse bracht over de niet onderhouden wegen. Naast de weg is er een halve meter plaats voor voetgangers en fietsers, en dit is overal zo waar wij in Congo geweest zijn. Om je een juist beeld mee te geven van voetgangers en fietsers dien je het beeld mee te krijgen dat dit allemaal afgeladen mensen zijn. Afgeladen met producten op hun hoofd... een zak, een grote plastic kom met daarin allerlei producten, enz... of een mens met een fiets die afgeladen is met zakken. We hebben zelfs gezien dat sommigen 7 zakken houtskool op hun fiets mee vervoeren! Wetende dat een zak houtskool een zak is, die je kan vergelijken met de grootste bruine katoenen graan- of patattenzakken, dewelke wij nog van vroeger kennen... Deze zijn op de fiets geladen en goed vastgebonden van tussen het frame, soms zelfs op de baar tussen het stuur en zadel en omhoog getast op een versterkte achterzit van de fiets. De fiets dient meestal als transportmiddel om materiaal mee te vervoeren. De “fietsers” duwt de fiets verder... langsheen het omschreven paadje langs de baan. Weet ook dat de fietser er, net zoals de voetganger, geen voorrang heeft. De auto en de vrachtwagens bepalen er het verkeer... ook op de niet verharde wegen waar bestuurders van auto's, jeeps en vooral busjes slalommen langsheen de vele zeer diepe gaten in de weg. Langsheen de weg, en zeker bij het benaderen van een dorp en in het dorp zelf, zie je mensen zitten die “hun waar” verkopen... en dit kan werkelijk alles zijn.

De Gécamines is een centraal gebeuren binnen de leefomgeving. Je kan er niet omheen kijken, vermits er in de omgeving alleen gelijkvloerswoningen staan, en geen appartementen... Behalve de centrale zetel van Gécamines... Een appartementsblok met veel verdiepingen zonder dat er één letter staat over de eigenaar. Het bezoek aan de Gécamines was voor ons, in het kader van onze syndicale uitwisseling, een tegenvaller, we kregen geen arbeiders te zien. Wel hebben we een lange tijd moeten wachten op de parking, daarna op het bureel van het kaderlid – om de officiële paperassen na te kijken – om daarna te ervaren dat de rondleiding die wij kregen een bezoek is aan de asberg, de hoge schoorsteen en de oude installatie die al jaren niet meer in werking was.

Het bedrijf in werking mochten wij niet bezoeken omdat wij anders werknemers van hun werk zouden houden. De directie ontving ons in een vergaderlokaal waar we een korte toelichting kregen. In 1907 is Gécamines opgestart en had zijn eerste afgewerkte producten in 1911. In de beginjaren was dit zwart koper, daarna mineralen. Deze hoofdzetel coördineert 3 bedrijven. In een eerste bedrijf van Gécamines ontgint men ruw koper. In het tweede gebeuren de bewerkingen om tot 35 % zuiver koper te komen. In een derde produceert men licht koper om nadien verder te bewerken. Deze activiteiten gebeuren in een oven op hoge temperaturen, waar de ertsen gesmolten worden om er het koper uit te halen. Vandaar de 150 meter hoge schouwpijp, waardoor de vrijgekomen en vuile dampen vrij komen. Er zijn wel filters voorzien in de schouwpijp. Sinds 2001 is men overgestapt van waterstof naar elektroden, de elektrolyse. Daar waar het vroeger met cokes gebeurde is er nu minder rookontwikkeling. De oude installatie is men beetje bij beetje aan het afbreken. Tijdens de rondleiding konden we duidelijk waarnemen dat men geen kennis had van veiligheidskledij... Sommigen leerden er om hun helm niet achterste voren te dragen...

Het nieuwe bedrijf – STL een joint-venture tussen Gécamines en Forrest – verwerkt de terril van de oude Gécamines bedrijven. Hieraan was geen bezoek gepland.

Bij het doorlopen van de oude installatie vernamen we dat Gécamines van de 400.000 ton ontginning nu nog maar een 30 à 35.000 ton ontgint. Verder dat er via joint-ventures kon gewerkt worden aan de vroegere ondergelopen mijngangen. Na de resten, en de ondertussen al gedeeltelijk afgebroken en zwaar verroeste, soms zelfs doorgeroeste, oude installatie te hebben bekeken, namen we afscheid.

Momenteel zijn er 303 mensen tewerkgesteld, bij Gécamines in Lubumbashi. Op jaarbasis werken er ongeveer een 2000 studenten. In de toekomst wil Gécamines meer hydro-technisch en met meer uniformiteit van de ovens gaan werken. Vroeger werkten er 4 arbeiders x 4 ploegen aan de oven, vandaag één arbeider x 4 ploegen met één controlepost. De directie heeft ons goed kunnen weghouden van de (nieuwe) productie. Vermits er geen spoorlijn ligt, zien wij veel camions over de baan rijden, geladen met het koper om elders te verwerken.

Het verkeer van de vrachtwagens geeft een duidelijk beeld op de problematiek van Congo. Het is een land dat leeggehaald wordt... en de mensen voeren noodzakelijke levensmiddelen in. Allemaal lege vrachtwagens met opliggers komen het land binnen.... En rijden nadien het land buiten volgeladen met koper. De enige vrachtwagens die volgeladen het land binnen komen, zijn geladen met consumptieproducten, veelal houtskool, bloemzakken, ... Niettegenstaande Congo ook goede landbouwgrond heeft, zien wij dat er nagenoeg geen landbouw aanwezig is. De zware trucks komen uit Tanzania en Zambia.

Op dit bedrijf van de Gécamines heeft de CSC één zetel bij het omkaderingspersoneel.

Rondom het bedrijf zien we dezelfde structuur zoals in Olen en Balen Wezel. Rondom het bedrijf woningen voor de kaderleden, woningen voor de bedienden en woningen voor de arbeiders. Het verschil is duidelijk. Een arbeider, dikwijls met een groot gezin, huurt er een gelijkvloers woning bestaande uit een kleine keuken, een living van ongeveer 4m op 4m en één of twee slaapkamers. Buiten beschikt een arbeidersgezin over een gemeenschappelijke doorgang naar het volgende huis van ong. 2 meter brede zandgang. Bij sommige huizen zien we een berging afgezet buiten met een afdakje om wat materiaal in op te bergen. Kinderen spelen er in het zand, tussen de stenen, planten of bomen.

In de wijk staat, net zoals bij ons destijds, een Gécamines ziekenhuis. Zo heeft Gécamines drie ziekenhuizen, wij brengen een bezoek aan “groep – Zuid”. Het hospitaal werkt er aan “betaalbare prijzen” voor zieke werknemers die werken bij Gécamines. Ook gezinsleden van arbeiders van Gécamines kunnen er terecht. De lonen van artsen en verplegers zijn ten laste van Gécamines (in de aankoop van ziekenhuismateriaal maar gedeeltelijk) waardoor zieke arbeiders voor 10 \$ er terecht kunnen voor een gewone consultatie. Mensen uit de wijk of omgeving kunnen er ook terecht maar betalen meer voor een consultatie of een opname. Er zijn ongeveer dagdagelijks een 100-tal patiënten in behandeling. De meest voorkomende ziekten zijn malaria, ook bij kinderen is dit het meest voorkomend. Verder diarree en cholera, zeker in bepaalde zones en in het regenseizoen; de mensen komen dan immers meer en rechtstreeks in contact met de afvalwaters. Momenteel heerst er in de stad een cholera-epidemie in de volkswijken. 5 à 6 % van de bevolking is drager van HIV-virus... Men kan momenteel de diagnose op HIV vaststellen en kan het virus behandelen in een erkend HIV virus centrum waar iedereen terecht kan. De medicatie voor HIV patiënten wordt via internationale hulpprogramma's gefinancierd.

Na deze inleiding krijgen wij een rondleiding doorheen het ziekenhuis. We zien onmiddellijk een groot verschil met het medisch centrum “Centre Medical St. Marcel” dat we bezochten in Kimbembe, waar de arts en verplegers zich moesten verder helpen met een minimum van het minimum en zich veelal dienden te behelpen met gekregen spullen vanuit Europa. Hier zien wij een ziekenhuis dat goed uitgerust is, met een labo, een scanner, en een verzorgde apotheek enz...

BEZOEK SOMIKA – Société Minière de Katanga

Koper en Kobaltbedrijf – in handen van Indische eigenaars. Er werken 50 Indiërs (totaal 600 arbeiders). De Indiërs spreken allen SWAHILI om de contacten met de Congolese arbeiders mogelijk te maken. In het bedrijf is een nieuwe afdeling in opbouw. Hier verwerkt men ertsen uit mijnen in Noord-Katanga met name: Casseteriet (tin) en Coltan. Deze nieuwe investering betekent 700 bijkomende jobs. De CSC is sterk uitgebouwd in het bedrijf, onder leiding van de dynamische ingenieur Paul MPOYO.

Bij de opstart in 2001 waren er problemen met mogelijke verontreiniging van een waterader in de omgeving. Onderzoek door een Belgisch labo heeft uitgewezen dat er geen gevaar voor verontreiniging is. Het bedrijf kon dan ook verder werken.

BEZOEK WANTANSHI – Radio en TV Station Lubumbashi

De journaliste Lydiane NABAMI NYEMBO – persverantwoordelijke van MOCC geeft toelichting bij de werking van het Radio- en televisiestation. Alle zenders zijn privé-initiatieven. Zendtijd dient gekocht te worden, journalisten dienen betaald te worden door de opdrachtgevers. De eigenaars van deze zenders zijn meestal politici...

MOCC heeft wekelijks een uitzending van één uur – er is dan ook een journaliste in de staf van MOCC. Zij volgde ons bezoek, nam regelmatig gesprekken op – ons bezoek heeft de nodige aandacht gekregen op radio en televisie. Vooral de boodschap: investeer in spoorwegen voor het zware vervoer van mineralen en gevaarlijke producten, is overgekomen bij de bevolking en lokale politici...

We bezoeken de studio's en maken enkele live-uitzendingen mee. Radio en Televisie hebben hier een belangrijke rol als informatiekanaal!

Bezoek MAISON DE LA FEMME ANUARITE

Onder leiding van Mama Odette MWAMBA KAZADI bezoeken wij dit centrum «dynamique des femmes pour le développement du Congo» . De naam 'Anuarite' verwijst naar een jonge vrouw die tijdens de burgeroorlog zich verzette tegen seksueel geweld van enkele militairen – ze schoten haar dood – deze vrouw is door de Kerk “zalig” verklaard. Zij is het symbool van het verzet van vrouwen tegen geweld en seksueel misbruik.

De groep organiseert allerlei activiteiten: beroepsopleiding voor vrouwen oa. taxichauffeur – ze hebben een traiteurdienst die maaltijden bezorgt – ze geven alfabetiseringscursussen – geven voorlichting aan vrouwen oa. familieplanning en hygiëne – ze maken vrouwen weerbaar tegen huiselijk en seksueel geweld - ze hebben een project voor sociale woningbouw (die op naam van de vrouw worden geregistreerd)...

Op de binnenkoer is een groep van een tiental vrouwen het huwelijksfeest van één van de leden aan het voorbereiden - kippen en een geit worden geslacht — voor de bruidsschat wordt een heerlijke maaltijd bereid voor de familie van de man – een heerlijk feestmaal als start voor de bezegeling van het huwelijk.

FEMMES DYNAMIQUES & MILITANTENVERGADERING IN LUBUMBASHI – VERSLAG DOOR FLEUR NUYENS – 16 MAART 2013

Jambo, Jambo sana. Heerlijk ontwaken in Bumaki. Genietend van de stilte, enkel natuurgeluiden. We trekken naar “des femmes dynamiques”, een vrouwenwerking. Bij het toekomen worden we meteen verwelkomd door vrolijk kokende vrouwen buiten. Zij bereiden het eten voor een “Donne” van één van hun dochters. Het feest waarbij wederzijds geschenken worden uitgewisseld tussen de ouders

van jongen en meisje in voorbereiding van het huwelijk. Het moet tot in de puntjes verzorgd zijn, maar deze dames weten van aanpakken. Een traiteurdienst is één van hun activiteiten.

Madame Odette leidt ons rond in hun centrum en geeft meteen de eerste uitleg over hun werking. Deze vrouwengroepering werkt rond 4 thema's waarbij vrede steeds centraal staat; opvoeding, armoede, misbruik en leiderschap. Rond deze thema's zetten zij allerlei projecten en vormingen op om vrouwen weerbaarder te maken in de Congolese samenleving. Het enthousiasme waarmee Maman Odette alles voorstelt, maakt dat het ook bij ons gaat kriebelen.

Zoals eerder gezegd staat vrede centraal, dit is immers voor een samenleving en zeker voor vrouwen in preciaire omstandigheden heel belangrijk. Het centrum organiseert vorming rond vreedzaam leiderschap waarin gewerkt wordt rond conflicthantering, bemiddeling en het idee dat vrouwen capabel zijn het voortouw te nemen.

In een economie met weinig formele arbeid is het voor ieder dagelijks overleven, zeker voor vrouwen. Vandaar dat het centrum vrouwen naar een inkomen toe leidt met de uitbouw van een traiteurdienst, rijlessen en toekomstig ook een begrafenisonderneming. Ze werken echt met totaalprojecten en activiteiten die complementair zijn. Hun grote droom is de verdere uitbouw van een sociaal woningbouwproject; Un toit pour toi femme. De plannen voor een ganse wijk zijn klaar, de concessie van de grond in orde en de eerste stenen zijn al gelegd. Alleen de financiering is ons nog niet helemaal duidelijk. De start is gemaakt met eigen middelen en verder hopen ze op financiering vanuit ontwikkelings samenwerking. Eventueel vanuit het Belgische consulaat die hen ten tijden van Dhr Vink al goed geholpen heeft. Ze voorzien 3 types van huizen; A 29 000\$, B 36 000\$ en C 61 000\$. Ze verschillen in grootte maar hebben allen 3 slaapkamers zodat ouders, jongens en meisjes apart kunnen slapen. Een bijzondere noot; het huis kan enkel op naam van een vrouw staan, een revolutionair idee.

We dromen met hen mee dat het lukt. We hebben in ieder geval genoeg visitekaartjes mee om door te geven aan de vrouwen van CSC. Hier zitten samenwerkingsmogelijkheden in. Mireille en Arlette, 2 pittige CSC secretarissen, beloven alvast contact op te nemen.

's Namiddags worden we verwacht op een militantenbijeenkomst van CSC. Er zijn ongeveer een 50 tal mannen aanwezig en 10 vrouwen uit bedrijven GECAMINES – SOMIKA – MMR – CEMENTKAT – SNCC – BOUW – PERS – VOEDINGSNIJVERHEID – GROUPE 4. Na een fijne opwarmer en een voorstellingsronde, begint Kris met een inleiding op het sociaal zekerheidsstelsel en de huidige economische en sociale actualiteit in België. De vragen volgen vlot; hoe werkt de index en salarisverhogingen, waarom zulke grote verschillen in stelsel tussen België en Congo, vragen over transport en huisvakbonden... Een levendige uitwisseling. Zeker toen Lieve nog helemaal in de ban van het vrouwen centrum begon over combinatie arbeid/gezin en de rol van man/vrouw. De revolutie werd bijna ontketend. Na de bijeenkomst hebben Lieve en ik nog met de vrouwen nagepraat. Ja, vrouwen hebben het moeilijker en hebben hun specifieke problemen. We hebben onze reclame over het centrum gemaakt en hun een hart onder de riem gestoken. Hun interesse was zeker gewekt.

Zulke bijeenkomsten geven een opkikker aan de werking en zeker niet alleen voor hen. Het contact was voor beide groepen zeker waardevol.

CSC

Notre syndicat
CSC
Notre assurance
CSC
Notre avenir
CSC
Unite, unite, unite des travailleurs
Tous ensembles, tous ensembles
Hoi, hoi, hoi

BEZOEK AAN KAMALONDO

Samen met Guy Capals (leraar Belgische School) en Philippe Heurts (stafmedewerker Consulaat) bezoeken wij de uitgangsbuurt KAMALONDO: ritmische dansmuziek – een gezellig terras – en bokkenpootjes met SIMBA – een heerlijke ervaring.

Bezoek zondagsmis in dorp KIMBEIMBE

Bezoek KAPOLOWE: vissersdorpen aan enorm meer...

Onderweg aankoop groenten op lokale markt voor onze “spaghetti-maison-Bumaki”

Discussie over geplande bezoek installaties KINSEVERE – dit bezoek wordt omwille van veiligheidsredenen ontraden door het Belgische Consulaat.

Gelet op incidenten met de Mai Mai is het leger hier sterk aanwezig. De dorpelingen zijn gevlucht en momenteel komen ze terug naar hun woningen, onder begeleiding van militairen. Er heerst een “zenuwachtige” sfeer. Het gebied is niet veilig. We hebben een discussie met de lokale militanten van CSC KINSEVERE – zij komen ons ophalen in Lubumbashi – ze waarborgen dat weg veilig is met een wagen van het bedrijf... Na enkele telefoontjes met de lokale directie en met de verantwoordelijke voor Resources Humaines wordt beslist om het bezoek niet te laten doorgaan – onnodige risico's moeten vermeden worden!

Alternatief bezoek: onderwijsinstellingen in Lubumbashi.

We bezoeken de Provinciale School – een model secundaire school met afdeling KUNSTEN en een SPORTSCHOOL. Het monumentale kunstwerk: “de weg van de Congolees” maakt indruk... het geeft op meesterlijke wijze de geschiedenis en de toekomstprojectie van de bevolking weer...

We bezoeken in de volkswijk KATUBA een lagere school – waar we een PC bezorgen (met dank aan Gust Van Dongen).

Telkens worden we ontvangen door een syndicale afgevaardigde van CSC – deze zijn enorm tevreden dat ze elementair informaticamateriaal ontvangen via ACV. Voor hen een middel om hun werk beter te organiseren. De PC's worden in een afzonderlijk lokaal in een kast veilig opgeborgen als kostbare relikwie – wanneer men aan de PC werkt, wordt hij op het bureel geïnstalleerd (maatregel om diefstal te voorkomen)!

BEZOEK KAWAMA – dorp tussen Lubumbashi en Likasi

Het dorp ligt tussen het mijnbedrijf van Forrest in Luisha en het mijnbedrijf van Anvil Mining in Kinsevere. Er heerst een discussie op straat met enkele jongeren over de “creuseurs” – enkele jongeren worden agressief (zijn duidelijk onder invloed). De schoenlapper (die ingevolge polio zich niet vlot kan bewegen) heeft zijn stalletje langs de weg. Hij mengt zich rustig in het gesprek en stelt voor om ons mee te nemen naar de lokale chef. Na een moeizaam gesprek met de chef – voortdurend onderbroken door zijn secretaris – wordt er getelefoneerd met de regionale administrator van gebied Kipushi. De onderhandelingen kennen een goede afloop: de lokale chef geeft toelating om het dorp te bezoeken. Wij wensen een contact met artisanale delvers – volgens de chef en zijn secretaris zijn er geen creuseurs in het dorp. *“Il n’y a pas des creuseurs, il y a seulement des voleurs...”* De lokale chef is een voorbeeld van de gespleten Congolees: hij is de oude chef, de wijze, de ervaren hoeder van het dorp – een traditionele gemeenschap, waarbij eigen cultuur, familie en etnische verbanden de basis vormen voor de samenleving – maar hij heeft een eigentijds telefoontoestel waarmee hij communiceert met de regionale chef en zijn orders doorgeeft... Voorwaar een surrealistisch beeld: een oude taaie zeventiger die rustig zijn moderne GSM hanteert...

Het dorp trekt vele jongeren aan van Lubumbashi ... er wordt daar handel gedreven ... maar we zien geen creuseurs, geen opslagplaatsen, ... De agressieve aanwezigheid van dronken of gedrogeerde jongeren wijst op \$! Langs de weg staan tientallen moto-taxis klaar om de verplaatsing naar Lubumbashi te doen...

Volgens de chef zijn er geen Mai-Mai in omgeving – “het zijn onze jongeren die terug naar hun dorp zijn gekomen... ze leven onder ons...” is zijn laconiek antwoord.

De chef heeft lof voor Anvil Mining in Kinsevere: ze hebben geïnvesteerd in de uitbouw van het dorp: een overdekte marktplaats, ze werven jongeren aan voor het bedrijf... Aan de overkant van de weg ligt de mijn van Forrest. Deze eigenaars bekommeren zich niet om het dorp. Schoorvoetend is er geïnvesteerd in een nieuwe woning voor de chef en zijn familie. Maar de arbeiders komen uit Lubumbashi en Forrest geeft geld aan het nabije klooster, rechtstreekse investeringen in de dorpsgemeenschap blijven achterwege. Alhoewel de mijn in de achtertuin van het dorp ligt... Bij de wandeling door het dorp zien we een levendige gemeenschap – hier wordt geleefd en handel gedreven!

Bezoek aan KASUMBALESA de toegangspoort tot KATANGA vanuit Tanzania – Zambia. Hier komt alle vrachtvervoer het land binnen. Een nieuwe entrepotplaats van de douane trekt de aandacht.

3.2.2 Verslaggeving groep Likasi/Kambove (Ann Van Gestel en Jef Peeters)

In de ochtend vertrokken we met ons deelgroepje (Herman, Jef, Lutgard, Ann VG) van Lubumbashi naar Likasi (ruim 100 km verder van Lubumbashi). We werden hier eerst verwelkomd door de CSC delegatie en gingen daarna samen naar de (adjunct)burgemeester om ons aan te melden in Likasi (ongeveer 500 000 inwoners). Dit gebeurde met de nodige persbelangstelling en na afloop werd er ook een interview afgenomen. De volgende dag zond de plaatselijke televisiezender een kort item hierover uit.

Volgende stop was het **secretariaat van de CSC** waar we samen met de vrijgestelden praatten over hun werking, hun structuur en de problemen die ze ervaren. Het secretariaat is klein maar zeer netjes en centraal gelegen in de stad nabij winkels en andere handelszaken. Vooral de precaire financiële situatie zorgt voor een groot probleem in de dagelijkse werking van de regionale CSC-werking. Syndicale vorming is hierdoor bijvoorbeeld heel beperkt geweest de afgelopen jaren.

Nadien volgde een kort bezoek aan het **provinciaal secretariaat van het Nationaal Instituut van de sociale zekerheid** en een kennismaking met hun délégués. Sociale zekerheid (drie sectoren: pensioenen, arbeidsongevallen en beroepszieken, familiale vergoedingen) is zeer beperkt in Congo, zeker in vergelijking met ons Belgisch systeem. Het minimumpensioen dat men betaalt, bedraagt 110 dollar per trimester. “Le pension est la mort”, vertelde ons eerder een werknemer. De luxueuze inrichting van het kantoor en stijl van de provinciale directeur van deze overheidsinstelling staan in schril contrast met de ‘armoedige’ bedragen die de dienst uitbetaalt. We bezochten aansluitend het woonhuis van de CSC-propagandist Joachim in de volkswijk en wandelden van daaruit naar de lokale markt (een openlucht warenhuis ter grootte van een volledige huizenblok waar men dagelijks van ’s morgens tot ’s avonds terecht kan).

Daarna aten we een hapje in de vroegere 'mess' van Gecamines waar we de vroegere koloniale sfeer konden inademen. Er is in de stad ook een groot ziekenhuis van het bedrijf waar personeel (4000 personeelsleden in de streek hier) terecht kan voor gratis gezondheidszorg en men krijgt per gezin ook een zak meel per week. De cité waar we daarna doorreden, oogt voor ons zeer vertrouwd en is een Congolese versie van de cité in Olen: verschillende huizen naargelang de beroepsgroep, een kerk, een ontmoetingscentrum, een school...

Vervolgens zetten we **koers richting Kambove**. Voor deze 25 kilometer dien je toch een uur te rekenen, gezien de staat van de weg. De péage leidt ons over een rode zandweg vol putten en stenen, met verschillende politiecontroles op de route. Onderweg komen we nogal wat Chinese bedrijven tegen, herkenbaar aan de open hangars, zeer veel rook en een vervuilde omgeving. We passeren ook de verlaten maar bewaakte mijnsite SHINKOLOBWE, waar het uranium werd ontgonnen waarmee de eerste atoombom werd gemaakt. In deze desolate omgeving vinden we langs de weg verschillende kleine huizen waar mensen met hun kinderen wonen. We zien onderweg ook heel wat 'creuseurs'. Jonge mannen die, zonder veel gereedschap, in de verlaten mijnen ertsen gaan zoeken en die daarna aan de Chinezen verkopen.

In Kambove zorgt père Simon van de Aumeniers du Travail voor een warm welkom in de pastorij en het klooster. We maken nog een avondwandeling en bezoeken kort hun bakkerij. Hier zorgt men zeven dagen op zeven voor vers brood en broodjes voor de mensen van het dorp. Dit initiatief biedt tewerkstelling aan 5 mensen.

De volgende dag starten we in de voormiddag met een bezoek aan het **Geologisch Museum van Gecamines in Likasi**. Hier vind je een schat aan mineralen die allemaal werden gevonden in de streek van Likasi en Kambove (vb. Malachiet, Kwarts, Calsiet, pyriet, wolfram, koper). Er liggen ook een aantal mineralen die de naam kregen van de vindplaats (vb. Katangite) of de vinder (vb. Vandenbrandenite, Smitsonite). In het 'gouden boek' waarin de gasten mogen tekenen, vinden we de handtekeningen terug van Mobutu, Koning Boudewijn en zowat alle belangrijke mensen van de Société Générale, Union Minière en dergelijke. Het archief van het museum herbergt ontzettend veel plannen en kaarten van de streek met aanduidingen van de ertsen en mijnactiviteiten, een massa aan strategische en economisch belangrijke informatie dus.

"CSC notre syndicat"

In de namiddag is het een grote 'assemblee', een vergadering met een 75-tal militanten van de CSC, vooral uit de mijnbouw en de spoorwegen. Moedige, enthousiaste mensen die zich met weinig middelen inzetten voor de vakbond en zich voorbereiden op de sociale verkiezingen later dit jaar. Het wordt een levendige vergadering waarop onder meer de nood aan vorming veelvuldig aan bod komt. Een vrouwelijke militante meldt de nood aan alfabetisering voor de vrouwen die in de informele sector werken. Na de onvermijdelijke 'fotosessies' keren de syndicalisten met een brede glimlach huiswaarts.

*Onze groep van Kambove verblijft in een volksbuurt in de naaste omgeving van een parochiekerk. Vandaag is het zondag en er is een **zondagsmis om 8 u**. We maken van de gelegenheid gebruik om de plaatselijke misviering bij te wonen en ons zo onder te dompelen in een belangrijk aspect van het plaatselijk gemeenschapsleven, namelijk de zondagsviering.*

Deze viering gaat door in de volkstaal, het Swahili. Wanneer we meer dan twee uur later het kerkgebouw verlaten, staat de zon al flink te branden en zijn we heel wat ervaringen rijker. Congolezen zijn gemeenschapsmensen en dat komt ook tot uiting in de misviering, een viering met vooral veel gezangen en een bomvolle kerk met meer dan 400 aanwezigen: kinderen, jongeren, ouders met kleine kinderen, enz. Ondanks de precaire situaties waarin de dorpsbewoners leven, wordt het leven gevierd. Ook onze groep wordt in de viering betrokken en wordt vooraan geroepen. We worden welkom geheten, de doelstellingen van ons verblijf worden toegelicht en we krijgen applaus. Na de viering staat het marktplein vol dorpsgenoten die nog aan het napraten zijn en vragen om met hen op de foto te willen staan.

Vervolgens maken we de verplaatsing naar Likasi om samen met de plaatselijke verantwoordelijken van CSC Congo een uitstap te maken van ongeveer 20 km, namelijk naar het **meer van Kapolowe**. Net als de weg van Kambove naar Likasi, zou ook deze weg een ideaal parcours voor rallyrijders kunnen zijn: veel gaten en vooral veel (rood) stof. Een terreinwagen blokkeert het laatste deel van onze weg, zodat we genooddaakt zijn om het laatste deel van ons traject te voet af te leggen. Op die manier maken we kennis met de dorpsbewoners in de buurt van het meer. Deze bewoners leven vooral van de visvangst op dit meer. Ook is er een atelier waar de houten boten worden vervaardigd. Ongetwijfeld hebben we te maken met een eeuwenoude traditie. De dorpsbewoners nodigen hun gasten ook uit op een tochtje (vooraan) op het meer, een uitnodiging waar we graag op in gaan.

De terugtocht te voet verloopt opnieuw door het dorp, dat hoofdzakelijk bestaat uit strooien hutten en waar zeer primitief geleefd wordt. We eindigen onze voettocht aan het plaatselijk parochielokaal, waarop de naam van Vlaamse stichter, Pater Pierre Mols, nog vermeld staat. Onze Congolese vakbondscollega's hebben gezorgd voor een "picknick à la Africaine". Het wordt nog gezelliger wanneer onze groep uit Lubumbashi ons komt vervoegen. Op die manier kunnen we al de ervaringen van de voorbije dagen samenleggen.

Vanochtend werden we vroeg gewekt door de manoeuvrerende vrachtwagens en het geluid van de fabrieken. Maar vooral het geroep van de sekteleider die vanaf ongeveer 5.30u luid door een micro de mensen ophitst, haalt ons uit de slaap. Eerste stop vandaag is de **secundaire school van Kambove, een school van de Aumoniers du Travail**.

Hier worden we zeer warm ontvangen door de directie en leerlingen van de verschillende jaren en richtingen (algemeen, bio-chemie, commercieel-admin., pedagogie). Van de 700 leerlingen zijn er heel wat afwezig omdat de ouders het schoolgeld voor die maand niet bijeen hebben gekregen. Het gebrek aan materiaal is schrijnend. Men heeft 2 werkende computers voor de hele school (inclusief

leerkrachten en directie), enkele oude mechanische schrijfmachines, verschillende daken lekken, labomateriaal ontbreekt, ... Veel goede wil en discipline zien we, maar dat is duidelijk niet voldoende om onderwijs op hoog niveau te kunnen aanbieden.

Daarna rijden we richting **Tenke Fungurume Mining (TFM)**. Dit is (letterlijk) een groot mijnbedrijf met een Amerikaanse hoofdaandeelhouder, namelijk Freeport McMoran Copper&Gold. TFM omvat zowel een mijnontginning in dagbouw als een verwerkingsbedrijf voor koper (1.000 ton koperkathoden per dag) en kobalt (kobalhydroxide). Het ganse complex van TFM strekt zich uit over een oppervlakte van 20 km op 30 km. Er werken 3.000 werknemers en nog eens 4.000 in onderaanneming. We worden ontvangen door de syndicale afgevaardigden en de vrijgestelde van de CSC en vervolgens worden we verwelkomd door een verantwoordelijke voor het personeel. De CSC-afgevaardigden hebben het vooral over de "zero-tolerance"-politiek van het bedrijf. Meer bepaald gaat het over het veiligheidsbeleid van TFM dat de nodige collectieve en persoonlijke beschermingsmiddelen (helm, bril, schoenen, kledij, ...) voorziet. Ook heeft iedereen expliciet het recht om niet aan een werk te beginnen als men het te onveilig acht of om onveiligheidssituaties te melden. Daar tegenover staat dat alle veiligheidsregels strikt moeten gevolgd worden en dat van hoog tot laag in de hiërarchie geen enkele inbreuk op het veiligheidsbeleid wordt geduld. Concreet voorbeeld: wie geen helm draagt, wordt onmiddellijk ontslagen.

In TFM zien we heel wat veiligheidsmaatregelen in de praktijk toegepast. Helmen, veiligheidsjasjes, toegangscontroles overal ... alles wordt zeer strikt opgevolgd. We rijden met een busje over het enorme bedrijfsterrein en zien onderweg nog een aantal velden met groenten en maïs. De oorspronkelijke bevolking is hier op een aantal plaatsen blijven wonen en mag de gronden die niet geëxploiteerd worden, blijven bewerken. Heel wat andere bewoners werden gedelokaliseerd en wonen nu elders op het domein in nieuw gebouwde huizen met waterleiding, een school, een klein gezondheidscentrum. Degenen die dit niet wilden hebben een som geld ontvangen van het bedrijf om zich elders in de 'cité' te vestigen. De meeste werknemers verblijven gedurende een ganse werkweek op het bedrijf in 'logement'. Zij wonen vaak ver en werken 12 uur per dag dus verplaatsingen naar huis zijn pas mogelijk na 5, 6 of 7 dagen. De CSC-afgevaardigden zeggen dat de lange werkdagen van 12 u oorzaak zijn van meerdere arbeidsongevallen. Het logement, camp Bravo, ziet eruit als een reusachtige hoeveelheid containers naast elkaar met een grote afsluiting rond. De vrouwen (slechts een hondertal op 3000) hebben een aparte afgeschermd afdeling. Er zijn ontspanningsruimten, een zeer grote mess (met Congolese, Aziatische, Europese ...maaltijden), sportterreinen, een golfterrein, een theaterzaal,...

We vernemen van de delegees dat er zeer sterk wordt geïnvesteerd in vorming: een onthaal en inwerkprogramma voor nieuwelingen, verplichte taalopleidingen Frans of Engels naargelang de achtergrond, maandelijkse vaktechnische opleidingen, ... We lopen doorheen de ganse administratieve blok en ontmoeten ruim bestafte diensten HRM, payroll, sociale zaken, boekhouding, opleiding, ...

TMF hanteert het "triple P" principe: people – profit –planet. Dus zowel aandacht voor de rentabiliteit van het bedrijf, de mensen zelf en de omgeving rond de onderneming. Zuivering en hergebruik van al het afvalwater in de mijnontginning, het inrichten van een lokale markt in het dorp,

studiebeurzen voor kinderen uit de lokale gezinnen die bepaald worden door TFM, ... het zijn enkele voorbeelden van concrete maatregelen. Na een bezoek van vijf uren ronden we af en hebben we nog een contact met de verantwoordelijke voor communicatie en sociale zaken, “monsieur Yannick”, een Belg uit Namen.

De avondrit terug neemt twee uren in beslag door putten en over bulten, tussen zeer veel vrachtwagens in ‘cowboystijl’ denderend over onverlichte wegen langs dorpen en voetgangers die in het pikdonker langs de baan lopen. Zeer veel onverlichte vrachtwagens, bomvol geladen met houtskool en met telkens passagiers bovenop de lading. Ongelooflijk.

“L’ entreprise n’a pas d’argent” - een bezoek aan Gécamines Likasi: de “Atelier Central de Panda” en de Gécamines installaties van Shituru.

In de “Atelier Central de Panda” (ACP) herstelt men en produceert men stukken, onderdelen voor alle Gécamines-afdelingen hier in de streek. We zien heel wat voorraadmateriaal, mallen, onderdelen van een smeltoven, onderdelen van een hamermolen, van een breker, enz. Er werken 450 mensen. Tegenover het bezoek van de dag voordien aan TFM, gaan we hier zestig jaar terug in de tijd. Officieel zijn er hier wel veiligheidsvoorschriften, maar in de praktijk worden ze niet of nauwelijks opgevolgd. De beschermingen bij het lassen, bijvoorbeeld, worden ondermaats toegepast en op gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen wordt niet zo nauw gekeken, noch door het bedrijf, noch door de werknemers. Onze bedrijfsgeids zegt dat ACP ook werkt voor derden.

Het wordt nog erger wanneer we vervolgens een bezoek brengen aan enkele installaties van Gécamines Shituru, niet ver van ACP. De concentraten van Kambove komen hier per trein toe en de wagons worden gelost in een zeefinstallatie. Vervolgens worden de concentraten opgelost in zwavelzuur en ontstaan er twee “wegen”, een koperweg en een kobaltweg. Via elektrolyse worden respectievelijk koper- en kobaltkathoden geproduceerd. Het kobalt dat zich op de vertrekbladen heeft afgezet, wordt er achteraf met hamers manueel afgeklopt.

Wat we hier aan verroeste, kapotte en totaal onderkomen installaties zien, is onbeschrijflijk. En ook de werkomstandigheden zijn navenant: lekkende elektrolytbakken, zuur dat overal langs sijpelt, geen overalls, geen helmen, geen veiligheidsschoenen of –brillen, enz. Wanneer men de syndicale afgevaardigden hierover aanspreekt, luidt het antwoord: “il n’y a pas d’argent”. Waardig werk? Hier absoluut niet. Het is choquerend om te zien en vooral om te weten dat diezelfde leiding van Gécamines ook mee (minderheids-)aandeelhouder is in TFM. We hoorden op TFM dat men zeer regelmatig ministers en aandeelhouders van Gécamines over de vloer krijgt. Zij moeten dus perfect op de hoogte zijn van de verschillen en ook van de mogelijkheden!

Later op de dag, onderweg naar Lubumbashi, zien we onderweg een vrachtwagen die een deel van zijn lading is verloren, een soort van chemisch poeder dat overal op de weg ligt, vlak bij een dorp en een adembenemende geur verspreidt. Hier is geen brandweer of civiele bescherming te bespeuren om het goedje op te kuisen, wel een chauffeur die met zijn schop probeert het poeder weer op te scheppen!

3.2.3 Verslaggeving groep Kolwezi (Lieve Cox)

Omstreeks 10 u start de lange tocht van Lubumbashi tot Kolwezi. Het is de streek van de mijnbouw, van de uitbating van mijnbedrijven door Chinezen en Indiërs, de streek van de creuseurs, artisanale arbeiders, tewerkgesteld in mensonwaardige omstandigheden. We rijden ongeveer 330 km over wegen, aangelegd door de Chinezen. Vanaf Tenke Fungerume rijden we over de rode aarde van Katanga, we hobbelen en bobbelen verder tot we onze eindbestemming Kolwezi bereiken... Onderweg maken we een stop in het mijnbedrijf Tenke Fungerume Mining en hebben er een contact met vakbondsafvaardiging van de CSC.

TENKE FUNGERUME MINING

Het bedrijf heeft vandaag 3000 vaste werknemers in dienst en 6000 mensen, die tewerk gesteld zijn met tijdelijke contracten. Wat ons opvalt bij het wachten op de toelating om de fabriek te mogen betreden, is dat elke werknemer bij het buiten gaan een volledige controle moet ondergaan van de rugzakken, tassen,... Diefstalpreventie lijkt hier zeer ver te gaan, voor ons is het onacceptabel dat elke werknemer als het ware helemaal wordt uitgekleeft! Waar is hier het vertrouwen in het eigen personeel? Verder zien we bussen aan- en afrijden. Ze vervoeren werknemers die van ver komen om hier de kost te verdienen. Er wordt gewerkt in 3 shiftsystemen:

- 5 dagen werken, 2 dagen rust
- 6 dagen werken, 3 dagen rust
- 10 dagen werken en 5 dagen rust.

De arbeiders werken onafgebroken gedurende 12 u. Ze hebben 1 u pauze per dag, hetgeen ertoe leidt dat ze tot 13 u in de fabriek verblijven. Van 6 u 's ochtends tot 19 u 's avonds... De mensen die in het 2de systeem werken, lijken 3 dagen rust te hebben. In werkelijkheid zijn ze echter 1 dag onderweg naar hun familie en hebben ze 1 dag nodig om terug te keren naar de onderneming. Nauwelijks 1 dag blijft er over om met het gezin door te brengen.

We bezoeken de kantoren waar er vooral labowerk gebeurt. De échte mijnexploitatie vindt verder op het terrein plaats, 30 km verder... Sinds de jaren '70 wordt er gewerkt aan duurzame ontwikkeling in de omgeving van de fabriek (binnen de fabrieksmuren!). Tenke Fungerume Mining is een

beursgenoteerde multinational. Vanuit Amerika wordt men verplicht om te investeren in de omgeving (ziekenhuizen, scholen, drinkbaar water, elektriciteit,...). In de praktijk wordt er echter onvoldoende gedaan om deze doelstellingen waar te maken. De winsten lopen hoog op, de investeringen blijven ondermaats. De werknemers mijmeren nog na over de periode dat Gécamines heel de mijnindustrie beheerste. 80 % van de grotere huizen werd gebouwd door Gécamines.

Verder wordt het bedrijf vanuit Amerika ook verplicht om een vakbondswerking toe te staan. Het bedrijf heeft dit handig opgelost door de formule van de "syndicats jaunes" (gele vakbond) – of een vakbond opgericht door de werkgever. Bij Tenke Fungerume Mining heeft deze vakbond 5 zetels veroverd, de CSC heeft er 2 (van de 11 zetels in totaal).

Als we vragen naar de grootste vakbondsuitdagingen, krijgen we te horen dat er een zero tolerance beleid geldt. Werknemers mogen werkelijk niets, als het ware zelfs geen mier oprapen van de grond. Verder neemt Tenke Fungerume Mining volgens de délégués onvoldoende verantwoordelijkheid ten aanzien van de families die wonen in de wijdere omgeving. Familieleden die in de buurt van het bedrijf wonen kunnen ter plekke gebruik maken van de aangeboden medische zorgen. Er wordt echter niets ondernomen voor familieleden die ver van de fabriek wonen. De mensen zijn het beu om zolang verwijderd te zijn van hun families. Het shiftstelsel moet dringend aangepakt worden. De huidige situatie is onhoudbaar voor vele arbeiders! Tot slot gebruiken de bedrijven het gebrek aan geschoolde technische arbeidskrachten als drogreden om buitenlandse (Aziatische) werknemers aan te werven. Er wordt echter niet gewerkt aan de oorzaak van het probleem: mensen overtuigen om zich om te scholen richting technische beroepen en het onderwijs mee laten evolueren met de nieuwe mijntechnieken.

In Congo zijn vandaag 450 vakbonden actief. Binnen Tenke Fungerume Mining zijn er 5 op het terrein aanwezig. Tijdens volgende sociale verkiezingen zal de doelstelling erin bestaan om de mensen te overtuigen om "nuttig" te stemmen en te evolueren naar maximaal 2 tot 3 vakbonden in het bedrijf. De ploeg militanten is goed uitgebouwd. 2 van hen nemen een mandaat in, de anderen zijn basismilitanten, die op de vloer draagvlak creëren en knelpunten proberen te detecteren (en op te lossen uiteraard). Ze zijn al 2 jaar in voorbereiding voor de volgende sociale verkiezingen! Jean de Dieu, provinciaal vakbondssecretaris van Katanga, geeft aan dat er nood is aan een evolutie naar een flexibele vakbondswerking, waarbij de vakbond zich aanpast aan gewijzigde omstandigheden (de spelregels wijzigen voortdurend in multinationale ondernemingen). We moeten strijden tegen preciaire arbeid en evolueren naar waardig werk voor iedereen! Ondertussen is de 1ste cao afgesloten, maar de onderhandelingen verliepen moeilijk. De buitenlandse werkgever heeft geen notie over de Congolese realiteit. Gelukkig ook een positief lichtpuntje: het bedrijf kende het laatste jaar geen enkel dodelijk arbeidsongeval...!

De weg vanaf Tenke Fungerume tot Kolwezi is nauwelijks berijdbaar. Het mijnbedrijf heeft het transport uitbesteed en voelt zich daarom niet verantwoordelijk voor een goed onderhoud van wegnen! We hobbelen verder richting Kolwezi...

We maken kennis met de **werking van EMAC, de coöperatieve organisatie die de creuseurs al 13 jaar bijeenbrengt**. De organisatie geeft aan dat de rijkdom van mineralen mede werd ontdekt door een analyse van de stenen, die verzameld werden door de arbeiders van Gécamines. Na analyses bleek dat ze een rijkdom aan koper en kobalt omvatten en werden er technieken ontwikkeld om deze mineralen uit de steen te halen.

Het werk van de creuseurs werd vanuit de illegaliteit gehaald en kreeg een officieel karakter. De creuseurs van vandaag worden ondermeer tewerkgesteld op de voormalige concessies van Gécamines. Hun situatie wordt met andere woorden politiek getolereerd, maar kent geen juridische omkadering. Omwille van spanningen op het terrein wordt de productie steeds verplaatst en moeten creuseurs voortdurend uitwijken naar nieuwe gebieden. De arbeiders moeten vandaag steeds dieper graven en werken, om hoogwaardige metalen boven te halen (30 – 100 m onder de grond). De tunnels worden met blote hand uitgegraven, er is weinig technische kennis aanwezig en men baseert

zich op ervaringsleren (bv de kobaltbloem geeft aan waar er kobalt te winnen valt, gebieden met uitspoeling van koper leveren een verminderde vegetatie op, ...).

De organisatie klaagt over het gegeven dat zij die de zakenkennis in huis hebben (China, India, ...), stelen van de artisanale arbeiders. Men betaalt hen te weinig voor de aanvoer van materialen. De arbeiders kennen een onuitgesproken wil om te werken, gaan door water en vuur en werken in menonwaardige omstandigheden. Wanneer we werkelijk op het terrein van Gécamines komen, zien we kinderen, jonger dan 10 jaar, met zakken sleuren, in het water ploeteren, in radioactieve gebieden met blote handen werken, ... Het raakt ons diep in het hart, we worden er stil van. De grootste problemen bestaan uit de oneerlijke prijzen die ze ontvangen voor hun waren, het gebrek aan concessies voor gebieden waar de creuseurs mogen arbeiden en de vele arbeidsongevallen met vaak de dood tot gevolg. Veel creuseurs belanden in het ziekenhuis, verdwijnen naar aanleiding van overstromingen of instortingen en keren nooit meer weer.

De organisatie wil samen met de CSC de situatie van de creuseurs aankaarten op internationaal niveau. Deze arbeidsomstandigheden zijn voor ons onaanvaardbaar! Men moet stoppen met wilde exploitatie van de mijnterreinen en er is dringend nood aan een wetgevend kader, inclusief een prijzen- en veiligheidspolitiek. De vakbond is van mening dat men een lange termijnstrategie moet uitwerken. De mijnontginning geraakt ooit aan zijn eindpunt. De CSC pleit voor meer aandacht voor de uitbouw van de landbouw en kiest ervoor om jongeren te motiveren om zich om te scholen naar technische beroepen. Waar kennen we deze discussie van?! We eindigen het debat met de afspraak dat de coöperatieve organisaties front moeten vormen met de vakorganisaties en het pleidooi moeten voeren op het internationale niveau. Volgens hen is de CSC de eerste vakbond die toenadering zoekt met betrekking tot de problematiek van de creuseurs. Samen staan we sterk! Alleen worden we in een hoekje geschoven! Vive la CSC! Vive la CSC! Vive la solidarité!

Onze delegatie neemt deel aan een **vakbondsvergadering met 114 militanten**. De sfeer die we opsnuiven is geweldig, het bruist er van betrokkenheid, dynamiek, temperament,...! De energie die we hier opdoen, kunnen we nog maanden inzetten in onze eigen vakbondswerking.

Persoonlijk mocht ik – Lieve Cox – er de nieuwe werking van de vakbondsvrouwen van Kolwezi inhuldigen. Ik feliciteerde er meer dan 30 dames die zich dagdagelijks inzetten voor de rol van de vrouw in samenleving en in de eigen vakbond. Er is een sterke werking voor de vrouwen van het mijnbedrijf Gécamines uitgebouwd, en een regionale werking. JACKY MAKONGA is het kloppend hart achter deze werking. Een krachtige dame, die zich dagelijks inzet voor de lokale vrouwenproblematieken. Zij houdt zich onder meer bezig met vrouwen en aidspreventie, vrouwen en vakbondswerk, financiële zekerheden uitbouwen voor weduwen en de combinatie van het vrouw zijn en werken.

Tijdens ons bezoek wordt er meermaals verwezen naar de maand maart als maand van en voor de vrouw! Het raakt me keer op keer hoeveel deze symbolische actie van bij ons, hier betekent in het dagelijkse leven van vele vrouwen.

In mijn betoog en felicitaties voor de vrouwenwerking van CSC noem ik 3 prioriteiten voor de uitbouw van hun werking: planmatig werken (vanuit analyse en doelstellingen een actieplan ontwikkelen), de nood aan sterke vrouwen binnen de vakbond, maar tevens aan een gedragen campagne, door mannen en vrouwen ondersteund (in dialoog bereik je meer en collectief gedragen initiatieven zijn de sleutel voor verandering) en tot slot vraag ik aandacht voor het gegeven dat we de vakbondswerking zien als instrument tot de uitbouw van een beter leven, betere arbeidsomstandigheden en gelijkwaardige lonen voor mannen en vrouwen. Dit bereik je maar door goed te luisteren naar de basis, naar de dagdagelijkse problemen van werknemers en werkneemsters, en door doelgericht oplossingen uit te werken.

Op dit laatste aspect word ik aangesproken door de vrouwen! Gelijkwaardige lonen nastreven, hoe doe je dat? Welke hefbomen zijn er voor succes? Blijkbaar zijn de vrouwenlonen bij Gécamines al 10

jaar gelijk gebleven, terwijl de mannen wel regelmatig loonopslag verkregen. Daarenboven vind je de vrouwen enkel in de lagere functies terug! De loonspanning tussen ingenieurs en deze lagere functies is enorm: 3000 – 5000 \$ tegenover 400 \$! Dat stemt ons nog eens tot nadenken...

In haar eigen betoog, bevestigt Jacky de positie van de man binnen het gezin! Hij is en blijft er de chef! Nadien vertelt ze ons dat dit een tactische zet is. Ze laat de man in zijn waarde en deze stellingname opent kansen, opdat mannen toestaan dat hun vrouwen gaan werken en deelnemen aan de vakbondsvergaderingen! Een vrouw moet thuis haar man soigneren en ondersteunen, dan zal hij zelf meer openheid ontwikkelen voor beide evoluties – en... misschien zelfs al eens de afwas doen als de vrouw van huis is?! (dixit Jacky)

Tijdens een nagesprek met Jacky, vernemen we dat je hier als vrouw écht in de miserie belandt wanneer je man overlijdt. Vroeger werden je kinderen weggehaald en geplaatst bij de schoonfamilie! Vandaag mag je als vrouw wel je kinderen bij je houden, maar je staat er verder helemaal alleen voor. Voor je schoonfamilie ben je werkelijk een vijand, want jij hebt als vrouw mee het geld opgesoupeerd dat je man heeft verdiend!? Een weduwe mag zich ook niet wassen vanaf de dag van het overlijden van haar echtgenoot tot de begrafenis. Enkel bij de menstruatieperiode kan er een afwijking aangevraagd worden bij de familie. De kerk is hier vandaag het enige instituut dat zich bekommert om de positie van deze vrouwen! Zij verschaft hen af en toe eten, of andere materiële middelen en zorgt ervoor dat deze vrouwen niet in de afgrond terecht komen! En Jacky gaat syndicaal onderhandelen bij de directie van het bedrijf om deze vrouwen een basischeque te geven, zodat ze de start kunnen maken van een nieuw begin! Sterk vakbondswerk, sterke vrouwen!

Bij een contact met de **militanten van NZILU (17), een bedrijf dat energie opwekt via hydrotechnieken**, stellen we vast dat we hier met een sterke basis te maken hebben. Er wordt stevig gediscussieerd en gedebatteerd over belangrijke ontwikkelingen en uitdagingen binnen CSC. De voertaal is SWAHILI, gezien niet alle arbeiders de Franse taal beheersen. Prachtig om vast te stellen dat de vakbondsleiding vlotjes overschakelt in de voertaal van de arbeiders om met hen het gesprek aan te vatten!

Er wordt stevig gedebatteerd over de verdeling van de ledenbijdragen, de relatie tussen de regionale werking in Kolwezi ten aanzien van de top in Kinshasa en er wordt nagedacht hoe men de leden kan binden aan de vakbond! Jean De Dieu, de provinciale vakbondssecretaris van Katanga, geeft aan dat de vakbond bestaat uit – en gedragen wordt door – de leden en militanten! Men stemt bij sociale verkiezingen niet voor individuen, maar voor een ploeg! De CSC wil een democratische vakbond zijn met een goede communicatie tussen de top en de basis! Problemen zijn er om opgelost te worden! Militanten moeten goede contacten onderhouden met hun collega's! Krachtige syndicale taal! Hij ondersteunt en motiveert de délégués duidelijk om het syndicale werk verder te zetten! Ik sluit af met het gegeven dat ik fier ben om syndicalist te zijn! En dat zij dit ook mogen zijn, want ze zijn duidelijk goed bezig!

Bezoek regionaal secretariaat Kolwezi

Het regionaal secretariaat van Kolwezi is gehuisvest in een drukke buurt. Belangrijk, want zo kunnen de leden er een bezoek brengen tijdens hun dagelijkse activiteiten. We vernemen er van de verantwoordelijke BERNARD en de lokale afgevaardigde dat de leden er binnen springen met vragen over lonen, arbeidsongevallen, rechten en plichten over arbeidswetgeving, ... Een secretariaat met veel werk, gelijkaardig aan onze eigen secretariaten in België. Enkel zien we hier minder materiële ondersteuning, 1 computer en een kast met enkele naslagwerken... Ons oog valt tevens op het vakbondsblad dat klaar ligt om naar de leden te vertrekken. Communicatie met de achterban is van wezenlijk belang om een sterke vakbond uit te bouwen!

Gécamines West en UCK – Union du Cuivre de Katanga

We brengen een bezoek aan Gécamines West en UCK, het bedrijf dat de koperertsen verder verwerkt tot hogere concentraatgehalten. **Gécamines West** bezit een elektrische oven die koper/kobalt legering produceert. UCK werkt met hydrometallurgie voor de productie van zwartkoper. Verder is er ook een afdeling actief voor het onderhoud van het productie-apparaat van de verschillende fabrieken, evenals een garage voor de herstelling van bedrijfswagens. We worden verwelkomt door de algemeen directeur, de verantwoordelijke van HR-afdeling en de technisch directeur.

Deze laatste leidt ons in in het ganse proces voor de verwerking van koper en kobaltertsen. Via een bordschema maakt hij zelfs de grootste technische leek duidelijk wat er precies op de site gebeurt. Onvoorstelbaar hoe hij dit als een ervaren vormer aan ons weet over te brengen!

Het ganse proces verloopt in 3 fasen:

- Uitgraven van de mineralen (in open groeven of in mijnen)
- Mineralen omvormen tot concentraten
- Productie van metalen

Naast het technische proces investeert het bedrijf tevens in de gezondheid (via medische centra op het terrein), scholing en veiligheid van de werknemers. Van dit laatste merken we echter op dat er vooral via informatieborden kennis wordt overgemaakt aan de arbeiders, maar dat er in de praktijk nauwelijks arbeiders te bespeuren zijn met veiligheidskledij en beschermingsmateriaal.

Wanneer Jean De Dieu verwijst naar de actie van de CSC over précaire tewerkstelling, antwoordt de werkgever dat er bij Gécamines geen onzekere tewerkstelling bestaat. Hij mijmert de boutade “l’espoir c’est l’avenir”... We merken aan de vakbondsleden dat zij het duidelijk oneens zijn met deze stellingname.

In de groeven wordt er zowel koper als kobalt ontgonnen. We bevinden ons in Kolwezi op 1450 m boven de zeespiegel. De ontginning verloopt in 3 fasen, met wil ontginnen tot 1170 m boven de zeespiegel. In de groeve waar we halt houden zijn er 30 vaste werknemers in dienst en 100 werknemers via onderaanneming actief. De groeve heeft een diameter van 1200 m. De grond wordt bloot gelegd in verschillende lagen. De positie van de ondergrond wordt tevens bestudeerd, en op lange termijn opgevolgd, via peilingen en boringen. Een beetje verder is er ook een ondergrondse mijn van 600 m diepte. Daar gebeuren er volgens onze begeleiders veel arbeidsongevallen en zijn de arbeidsomstandigheden zeer ondermaats.

UCK telt 311 werknemers en 104 arbeiders via onderaanneming. Het is een oude zink-cadmiumfabriek, die werd omgevormd tot een koperonderneming. In de toekomst wil men er nog bijkomend investeren om eveneens “kobaltzouten” te maken (concentraten).

De bezoeken aan deze bedrijven waren erg indrukwekkend. We konden er een blik werpen op de formele sector, maar werden er tevens geconfronteerd met de vele duizenden creuseurs op de terreinen, dewelke echt in mensonwaardige omstandigheden moeten werken...

Tijdens onze laatste dag in Kolwezi bracht ik nog een onverwacht bezoek aan de **school naast het centrum van de Soeurs Immatriculata**. Deze school is een vrij grote meisjesschool met tevens een internaat voor de internen. Alle studentes moeten hun haren kort houden, echte jongenskopjes in mooie uniformpjes!

Ik kon er weerom vaststellen dat er een grote diversiteit bestaat onder de scholen in Katanga. In Lubumbashi bezochten we scholen met nauwelijks didactisch materiaal, terwijl er hier een heuse computerklas is, een grote refter en degelijke keuken, mooie schoolbanken en borden in de klassen, ... Leerlingen haken enkel af tijdens hun schoolloopbaan omwille van ziekte, gebrekkige financiële middelen op het thuisfront of omwille van zwangerschappen. De meisjes mogen na hun zwangerschap niet meer terugkomen naar de school. Als de directie dit zou toestaan, zou dit immers een verhoging van het aantal zwangerschappen betekenen, evenals een stilzwijgende goedkeuring! Net als bij ons worden gsm-toestellen niet getolereerd. Als je de regels overschrijdt en je toestel toch bij hebt in de klas, wordt het afgenomen door de directie! Jammer genoeg krijgen de leerlingen – of hun gezinnen – deze apparaten nooit meer terug! Ook niet op het einde van hun schoolcarrière...

Ons bezoek aan Kolwezi was een prachtige ervaring, waar we een sterke vakbondswerking mochten ontmoeten! Vele gedreven militanten en vrijgestelden proberen er dagelijks werk te maken van de verbetering van werk- en leefomstandigheden van de vele werknemers. De gastvrijheid en betrokkenheid van de vrijgestelden was immens... Hun inzet en enthousiasme zullen nog lang blijven nazinderen...

3.3 Deel 3: gezamenlijk programma

3.3.1 20 maart 2013 – installatie van de groepen in Procure Don Bosco

We wisselen onze ervaringen over de afgelopen dagen uit en brengen verslag op een studiedag in de sociale school. Onze presentatie omvat indrukken en leerpunten over 8 domeinen:

- De mijnindustrie: formele sector en artisanale ontginning
- Onderwijs
- CSC-werking
- Vrouwen en jongeren
- Gezondheid
- Culturele verschillen
- Informele economie

Jan Franco (ACV BIE) brengt een boeiende uiteenzetting voor de studenten van de sociale school over de mondiale economische crisis en de gevolgen hiervan op de werknemers. Hij staat stil bij de syndicale antwoorden en zoekt specifiek in op de ontwikkelingen binnen de mijnindustrie. Het werd een erg interactieve nabespreking met de studenten, militanten en Belgische delegatieleden.

3.3.2 21 maart 2013

Bezoek aan **Technische School Dons Bosco "Salama"**

Op vraag van enkele militanten uit onze delegatie brengen we een bezoek aan een technische school in de omgeving van Lubumbashi. Het is de enige technische school in de ganse omtrek, gezien het vandaag erg moeilijk is om jongeren te oriënteren naar een technische opleiding. De school is goed uitgerust. We ontmoeten er verschillende leerlingen die aan het werk zijn in de praktijkklassen: automechanica, elektriciteit, drukkerij,... De leerlingen leren er praktijkwerk en doen eveneens klussen voor mensen uit de omgeving. Een mooi voorbeeld van hoe er werk gemaakt wordt van technische scholing!

Toch stellen we ook vast dat vele toepassingen verouderd zijn, dat er vooral veiligheidsinformatie te bespeuren is aan de muren van de leslokalen, maar dat de leerlingen hierover onvoldoende worden aangesproken! De directeur geeft aan dat lessen over veiligheidsbeleid niet in de eindtermen vervat zitten, maar dat de school er toch de nodige aandacht aan probeert te schenken! Wat ons betreft, moet dit laatste luik zeker nog verder worden uitgewerkt!

Bezoek aan Brouwerijen **BRASIMBA en BRALIMA**

Nadat we de afgelopen week de vele lekkere biertjes meermaals hebben kunnen proeven (Simba, Skoll,...), maken we kennis met de werking van de brouwerijen achter deze biertjes. We krijgen een rondleiding in beide ondernemingen en stellen vast dat in deze bedrijven toch serieus werk wordt gemaakt van veiligheids- en gezondheidsbeleid. Alle werknemers dragen beschermingskledij, lopen plichtsbewust over de gemarkeerde zebrapaden op het fabrieksterrein, er is een waterzuiveringsinstallatie aanwezig,... Verder wordt er veel aandacht besteed aan het aspect hygiëne, hetgeen uiteraard ook moet vanuit de internationale reglementering aangaande de voedingsindustrie. We ontmoeten in de brouwerij opvallend veel personeel met een gele 'journalier'-overall. De meerderheid van de medewerkers werken inderdaad met dag-contracten, een statuut met veel lagere loon- en arbeidsvoorwaarden dan de 'vaste' werknemers.

De brouwerij Bralima is de enige brouwerij die het bier maakt op basis van een verkort continue proces. Het bier is klaar na een 4-tal dagen, en moet geen weken rusten in grote vaten. De bedrijfsleiding – de Nederlandse Heinekengroep – is tevreden over het resultaat. Tot op heden hebben ze nog geen problemen ondervonden met betrekking tot hygiëne of gezondheidsaspecten. Boeiend om te ontdekken hoe men innovatieve processen introduceert in het verre Afrika.

's Avonds hebben we een bijkomende ontmoeting met de militantengroepen uit beide ondernemingen. Ze willen buiten de bedrijfslokalen met ons verder praten. De sociale verkiezingen komen er immers aan, en ze hopen op een sterke zetelverovering voor de CSC.

De militanten hebben zich verzameld op de vreemdste plaats die we ooit al hebben meegemaakt voor een vakbondsuitwisseling: een discotheek in het midden van de levendige volkswijk/uitgaansbuurt Kamalondo in Lubumbashi. Van de avondzon duiken we in de donkere drankgelegenheden vol met discolichten en flashy spots en we installeren ons dicht bij mekaar (om elkaar te kunnen verstaan) op knalrode banken. Een heel vreemde ervaring, maar gelukkig wordt de muziek stiller gezet, zodat we toch nog echt kunnen praten. We zijn hier naartoe gegaan met de 4 militanten die in de voeding- en dienstensector werken. Reeds bij de kennismaking blijkt de oprechte interesse voor de Belgische leef- en arbeidswereld: Wat doet een verzorgende bij Familiehulp?

Mensen die tegen betaling zorgen voor mensen thuis en toch geen verpleegster zijn? En de familie? Werken in een grote chocoladefabriek en zetelen in Europees en mondiaal vakbondsoverleg? Wat doet men daar? Welke rol kan de internationale arbeidsorganisatie spelen om regels in eigen land te laten toepassen? Hoe brengen we een syndicaal probleem best ter sprake bij de directie? Op welke wijze heb je meeste kans op succes? Hoe kunnen we ons voorbereiden op de sociale verkiezingen? We ontmoeten hier een ruime groep militanten met zeer veel interesse in onze ervaringen op syndicaal vlak en met pertinente vragen rond de aanpak van problemen. Het wordt een boeiende en open babbel en de tijd vliegt razendsnel voorbij. Een energieboost voor ons en voor hen! En buiten is de avond ondertussen gevallen en maken we foto's in het midden van de straat met een massa volk rondom ons.

Bezoek Artisanale markt **RUASHI**

We brengen een kort bezoek aan de artisanale markt Ruashi om de nodige geschenkjes aan te schaffen voor het thuisfront! Op de markt wordt stevig onderhandeld over de prijzen, de waren zijn immers gelijkaardig bij de verschillende aanbieders. Sleutelhangers, juwelen of beeldjes in malachiet, aarden bordjes en kommetjes, beeldjes, ...

De Congolezen hebben een beperkt aanbod aan toeristische kleinigheden. Hier zijn zeker nog mogelijkheden tot verruiming van het aanbod! Toch is onze delegatie tevreden met het resultaat. We hebben de lokale economie kunnen ondersteunen en kunnen de achterblijvers een mooi geschenkje aanbieden...

Uitwisseling met **JOC**

Een van de eerste dagen, bij het bezoek aan de collega's van de MOC, ontmoetten we een groepje jongeren van de JOC. Voor een diepgaand gesprek en ontmoeting was er toen niet veel tijd en ruimte. Gelukkig komt die kans later terug en we ontmoeten in de tuin van Don Bosco een delegatie van de JOC die gaandeweg uitgroeit tot een 30-tal personen.

Aanvankelijk vertellen zij dat de JOC verschillende activiteiten voor jongeren organiseert, bezoeken brengt aan bezienswaardigheden, regelmatig op excursie gaat, debatten voert over allerhande problemen zoals werkloosheid,... alsook kennis aan mekaar overbrengen door o.a. het aanleren van informatica, Engels. De Engelse taal onder de knie krijgen, vinden zij zeer belangrijk. Als we hierop doorvragen, krijgen we te horen dat elke jongere toekomstgericht over deze kennis dient te beschikken, wil men werk kunnen vinden. Chinezen spreken immers geen Frans, en hoe kan je een kaderfunctie bekleden als je niet kan communiceren met je leidinggevende? Op onze vraag wie de JOC zoal bereikt, vernemen wij dat dit voornamelijk hogeschoolden en universitair zijn. We praten met een leraar informatica, een eerstejaars verpleegkundige, een politiek en sociaal wetenschapper, een universitair communicatie, een filosoof, 2 letterkundige Germaanse, een hogeschoolstudente communicatie,... Prima dat dit allemaal hogeschoolde jongeren zijn, die zich

verenigen... het lijkt wel of we met de KSA aan het praten zijn. We stellen dan ook de vraag of zij als doelstelling voor ogen hebben om ook laaggeschoolde werkenden of werkzoekenden te bereiken?

Hier bestaat een afzonderlijke werking voor, ze ontmoeten elkaar niet geïntegreerd. Ze geven de taal aan als een struikelblok, jongeren die geen onderwijs volgen spreken geen Frans, hogeropgeleiden combineren vaak Frans met slechts een beetje Swahili. Ze zouden dan met tolken moeten werken? Op onze vraag of zij jongeren uit de dorpen, uit de informele economie, creuseurs, ... proberen te bereiken, hoorden wij dat dit voor hen moeilijk was. Het zijn jongeren die verstoten worden uit de maatschappij ... de JOC probeerde wel een coöperatieve werking op te starten met werknemers uit bedrijven die het moeilijk hebben (verschillende maanden of jaren geen loon meer gehad hebben) en met jongeren uit de informele economie ...

Een andere groep van JOC-jongeren zet voornamelijk info-activiteiten op. Zij organiseren info- en gespreksavonden over onderwerpen die jongeren aanbelangen, meemaken ... De onderwerpen die zij naar voorschrijven, zijn aids, agressie binnen de relatie, positie van de vrouw, verkrachtingen, ...

Bij het bevragen van hun dromen, hoorden wij spontaan verschillende wensen en dromen ...

- Een eigen bedrijf opstarten waar jongeren kansen krijgen op werk, inkomsten en ontwikkeling
- Voor iedereen dezelfde arbeidscondities
- Een Aumonier – JOC-lid zegt “waardig werk voor iedereen”, dit maakt ook dat mensen waardig of waardiger kunnen leven
- Meisjes met infecties helpen, hen informeren, taboedoorbrekend werken, preventie- en hulpcampagnes opzetten, ...
- ...

Vanaf nu is het gesprek helemaal losgekomen en beginnen ze allerlei vragen te stellen. Aanvankelijk vragen over waarden en normen. Ze zijn hier heel betrokken mee bezig vanuit hun eigen situatie en vanuit de ervaringen die zij horen bij andere jongeren. Zo willen ze weten hoe wij denken over maagdelijkheid, geloof, samenwonen i.p.v. huwen, ... en bevragen ons hoe dit bij ons gehanteerd wordt.

Bij de afronding van het gesprek krijgen wij de vraag hoe zij laaggeschoolden gemakkelijker zouden kunnen betrekken ... We hebben de JOC duidelijk gemaakt dat wij op uitwisseling zijn en niet de doelstelling hebben te zeggen, wat zij zouden moeten doen. Wel kunnen we ideeën uitwisselen. Uit dat wat we gehoord en opgevangen hadden, wisten wij dat er een JOC-lid droomde om ooit iets te willen doen voor een betere leefomgeving, met het recycleren van papierafval. We zetten hun aan het denken, dat indien ze een plan zouden uitdenken over het recycleren van papier, dat ze dan ook best technisch of laaggeschoolden erbij betrekken. Op deze manier betrek je waardig deze jongeren en voelen zij zich mogelijks aangesproken om mee te werken, je hebt hun vaardigheden immers nodig. Binnen de groep van hoge schoolstudenten is er voldoende kennis aanwezig om een campagne op te starten om het project kenbaar te maken, jongeren ervoor warm te krijgen, ... samenwerking loont steeds ...

Het was een hartverwarmend gesprek, slotconclusie: de toekomst is duidelijk aan hun en dat beseffen ze maar al te goed!

3.3.3 22 maart 2013

CENTRE BALOU

Op de weg Lubumbashi – Likasi – 20 km buiten Lubumbashi ligt een scholencomplex op een domein van 30 ha. Mama MAGI leidt een scholencomplex, met internaat, waarin ook opvang voor 160 mensen met beperking (handicap) zijn geïntegreerd. Dit is het enige centrum voor inclusief onderwijs in Congo. Verre van vanzelfsprekend, mensen met handicap worden in de Congolese samenleving gewoonlijk uitgesloten (bijgeloof, zonde voorvaderen, hekserij, als oorzaak van handicap maakt dat gehandicapten mensen meestal aan lot worden overgelaten).

In Centre Balou is het anders: de jongeren met fysieke handicap volgen lessen in de secundaire school. De jongeren met psychische handicap hebben een eigen programma, vorming, opleiding, creatieve ateliers, schrijnwerkerij. Voorwaar een modelproject. Met het schoolgeld van de secundaire school kan men ook 160 jongeren met een handicap, een opleiding en opvang bezorgen! Van integrale aanpak gesproken. We maken kennis met twee zusjes pygmeeën, wezen – ouders vermoord tijdens oorlog ... met een Joseph die geen armen heeft (een rebel hakte met de machette in op de mama en de baby – mama omarmde haar kind om het te beschermen, maar helaas twee armen werden geamputeerd...). Joseph volgt secundaire school, hij schrijft met zijn voeten...!

“Zawadi za imani...” Een geschenk van het geloof... lezen wij op de toegangspoort van het Centre Balou; Mama Magie is pedagoge – samen met een Duitse Pedagoge startte ze in 1980 het centrum – na vele gesprekken over “inclusief” onderwijs begonnen ze een uniek project! De school telt

momenteel 400 leerlingen, waarvan 160 met een beperking!

In 2011 vernietigde een brand een lokaal en opslagplaats van het centrum. Vanuit België werd een financiële actie gedaan om het centrum terug op te bouwen. De school voor “aangepast individueel onderwijs – SAIO” van de stad Geel deed hiervoor een financiële actie. Er werden 25 rolwagens overgemaakt aan Centre Balou. De actie bracht 2.695 EUR op – deze is ter beschikking gesteld om de vernielde vleugel terug op te bouwen. We kunnen ter plaatse vaststellen dat de nieuwe vleugel zijn voltooiing nadert.... Bedankt voor deze solidariteitsactie!

OPENING CANTINE CSC SOMIKA

De syndicale delegatie van SOMIKA opent vandaag een cantine. De CSC leden kunnen er aan een lagere prijs levensmiddelen inkopen. Door samenaankoop versterkt men de koopkracht van de arbeiders. Zo worden arbeiders minder afhankelijk van de werkgever en van de politiek – maar, “ze blijven afhankelijk van mekaar” zegt Jean de Dieu bij de opening van de cantine ... – een mooie vertaling van daadwerkelijke solidariteit.

Ze huren een lokaal van de NGO “LIGUE POUR LA PROTECTION ET L’OBSERVATION DE L’ECOSYSTEME AU CONGO – LIPOEC” – deze NGO heeft ecologische bescherming als hoofddoelstelling. PAUL MPOYO, syndicaal afgevaardigde bij SOMIKA is voorzitter van de NGO. Syndicaal werk en werken aan milieu en ecosysteem gaan hand-in-hand ...

EEN PILOOTPROJECT VAN SAMENAANKOOP – VERSLAG MO DOOR GUST VOS – 22 MAART 2013

Onze vriend “Pauldidi Mpyo” (de Polle of Paul) en zijn CSC-militanten van het bedrijf SOMIKA geven de eer aan Jean De Dieu voor de plechtige opening van hun nieuw opgezet initiatief “Cantine Des Militants”. Zij openen een lokaal waar CSC leden van SOMIKA in samenaankoop producten kunnen aankopen. In samenaankoop, zodat de verkoopprijs goedkoper is dan de normale marktwaarde. Niet aangesloten leden betalen de normale prijs. Doel is enerzijds om voedingswaren en andere verkoopwaren zoals bvb. onderhoudsproducten te kunnen aanbieden aan een verminderde prijs, anderzijds om CSC leden te werven, te binden en te informeren.

In de aanvangsperiode starten zij met bewaarbare producten. Voedingsproducten worden aangekocht via een NGO, dewelke als doelstelling heeft om zich in te zetten voor de bescherming van het leefmilieu in Congo. Op termijn is het de bedoeling om eveneens gerookte (of andere) voedingswaren te kunnen aanbieden.

Aangeslotenen dienen vooraf te bestellen. Bij de niet bewaarbare voedingswaren moet het systeem nog verder uitgewerkt worden. Bijvoorbeeld door vooraf te bestellen zodat deze producten onmiddellijk kunnen aangekocht en afgehaald worden. Deze “Cantine Des Militants” wordt momenteel gefinancierd met 10 % van de bijdrage van de leden van CSC SOMIKA. Het gebouw, gelegen aan de rand van het bedrijf, is eigendom van de NGO “Ligue pour la protection et l’observation de l’écosystème au Congo” (Ong Lipoec). De CSC militanten krijgen dit momenteel gratis in gebruik. Hun leuze: “je bent minder afhankelijk van werkgever en politiek MAAR JE BLIJFT AFHANGELIJK VAN DE WERKNEMERS OP HET BEDRIJF”, en dit is belangrijk!

BEZOEK GEZONDHEIDSPROJECTEN IN KIPUSHI

Mama ANNIE NUMBI KASONGO heeft samen met een 10-tal vrouwen een vereniging «Sociale werken Kipushi» opgericht. Zij geven materiële hulp aan gezondheidscentra, klinieken en verenigingen in de volkswijken uit de regio Kipushi. Deze hulpgoederen komen vanuit België – en worden ingezet om de armste mensen van de regio voort te helpen. Die namiddag worden verschillende polyklinieken, scholen, vrouwengroepen en bewoners bezocht. We zijn getuige dat deze materiële hulp goed wordt besteed.

BEZOEK SCHOOL LUMIERE DU CHRIST ORTHODOXE KIPUSHI

Rondleiding door Guy HUGHES KOMBA – prefect van ITCI – Institut Technique commerciale informatique – afgevaardigde CSC. Het informaticalokaal bevindt zich 300 meter van de secundaire school (de electriciteitskabel die de school voorziet is gestolen) – men heeft een lokaal geïnstalleerd

dat voorzien wordt van elektriciteit. In een lokaal van 20m/m zitten een twintigtal studenten. Op de eerste rij zijn 4 PC geïnstalleerd (waarvan drie werken), om de beurt wordt er aan een PC gewerkt. De PC's zijn geschonken door CSC (gift van ACV Onderwijs). Hun vraag bestaat erin om over bijkomend materiaal te kunnen beschikken, opdat ze een volledige computerklas kunnen installeren!

AFSCHEIDSFEEST CSC ACV in de late namiddag houden wij een afscheidsfeest in het restaurant op de grens Zambia – Congo. Na hartelijke woorden van dank wordt er uitbundig gefeest ...

4 Globale indrukken en wederzijdse leerpunten

De ervaring van vele wereldreizigers is dat ze anders terugkomen dan ze vertrokken zijn.

We hebben tijdens onze inleefreis een sterke werking van CSC Katanga leren kennen en willen ook enkele aandachtspunten mee geven bij ons verslag:

- Een dikke pluim voor de CSC-équipe voor de verzorging van ons programma en de omkadering bij alle bezoeken. We mochten een zeer enthousiaste ploeg ervaren, met vrijgestelden en militanten die één voor één sterk betrokken zijn bij het syndicale werk. Het militantisme is groot, net als de betrokkenheid op de organisatie.
- De vakbond wordt gekenmerkt door openheid en dialoog. We zagen een sterke vakbond waar er deftig gedebatteerd wordt over de syndicale uitdagingen en beslommeringen (o.a. discussies over verdeling van de ledenbijdragen, inzet van middelen voor de basisvorming, de uitbouw van een syndicale werking op het terrein). In een open sfeer kunnen militanten hun bekommernissen aankaarten bij de vakbondsleiding. Deze gaf blijk van een grote aandacht voor de interne democratie. Naar aanleiding van bepaalde kwesties werd er een strategie van aanpak voorgesteld en/of werden onmiddellijk de nodige contacten gelegd en oplossingen voorgedragen. De basis durft te confronteren. De leiding zoekt doelgericht oplossingen en gaat in dialoog. Er heerst duidelijk respect en waardering voor de basis vanuit de ganse ploeg van vrijgestelden!
- We zijn ervan overtuigd dat de verbondenheid en samenwerking tussen ACV Kempen en CSC Katanga duidelijk zijn vruchten afwerpt. We zien overeenkomsten in de werking, in de wijze van aanpak en in de uitbouw van de organisatie. Gezien de CSC-ploeg zich schitterend aan het vooropgestelde budget heeft gehouden, en gezien de vele uitdagingen naar aanleiding van de komende sociale verkiezingen, hebben wij 3500\$ overgemaakt aan CSC Katanga. Afspraak is dat er open wordt gecommuniceerd over de besteding van deze middelen, dat deze uiteraard worden opgenomen in de boekhouding en dat de voorkeur uitgaat naar inhoudelijk structurele projecten, zoals het opstarten vrouwen/jongerengroepen in bedrijven met sociale verkiezingen of voor de uitwerking van meer vorming van militanten.

- We zien groeikansen voor de CSC en zijn overtuigd van het belang van de werking van de CSC in zowel de formele economie als in de informele sector. Het werk van de dynamische werking van Mireille NUMBI moet verder worden uitgebouwd, gezien het belang van de informele sector in de regio (90 % van de actieve bevolking is tewerkgesteld in het informele circuit).
- De CSC kijkt vooruit en maakt duidelijk werk van de ontwikkeling van een lange termijnstrategie. De vakbond maakt analyses van de ontwikkelingen in de samenleving, in de industrie en op het gebied van onderwijs en werkt toekomstige oriëntaties uit.
- De vrouwenwerking krijgt veel aandacht binnen de werking van CSC Katanga. Het is van belang hier de nodige aandacht in te steken, gezien het belang van de vrouwelijke tewerkstelling en ontvoogding van vrouwen binnen de samenleving. We zagen een opmerkelijk sterke vakbondsvrouw in Jacky MAKONGA, die een knappe vrouwenwerking in Kolwezi op poten heeft gezet.
- Enkele aanbevelingen voor de CSC Katanga:
  - ❖ Nog meer zelf initiatief nemen om met de beperkte middelen en mogelijkheden zelf een aantal zaken aan te pakken (bijvoorbeeld zelf propagandamateriaal ontwikkelen, campagnes uitwerken, ...)
  - ❖ Voorbeeldpositie van vrijgestelden op het gebied van veiligheid en gezondheid binnen ondernemingen – Het is van belang om zelf als vrijgestelde de touwtjes in handen te nemen, bepaalde zaken aan te kaarten met de onderneming en zelf een voorbeeldrol op te nemen.
  - ❖ Vorming – Positieve ontwikkelingen in vormingsaanpak (basisvorming, modulair, op maat) maar toch ruimschoots onvoldoende aanbod. 1 vormer voor een dergelijk grote regio is onvoldoende. Er moet naast basisvorming ook verder gewerkt worden aan specialisatie (binnen het vrijgesteldenkader en binnen de militantenploegen): internettoepassingen, kennis van het Engels, analyse van economische gegevens van ondernemingen (EFI) en inzicht ontwikkelen in het ondernemingsbeleid.
  - ❖ Er is eveneens nood aan vorming omtrent syndicale attitudes – syndicale gevoeligheid aanwakkeren, onderhandelingsstrategieën, slagkracht ontwikkelen op het terrein. Coaching van vrijgestelden en topdélégués kan hiervoor een hulpmiddel zijn!
  - ❖ Er liggen nog vele syndicale uitdagingen in de aanpak van de effecten van de mijnindustrie op het gebied van milieu en gezondheid. Stofproblematiek van vrachtverkeer, lozingen in de omgeving, ongezond werk in radioactieve gebieden, gevolgen van werken met zware metalen, ... belangrijke syndicale problemen om zeker aan te pakken!
  - ❖ De campagne omtrent het “travail précaire” wordt overal uitgedragen in de ondernemingen. De CSC-ploeg wil deze actie vertalen op het terrein en gaat hierover ook geen discussie uit de weg met de verantwoordelijken uit de mijnbedrijven! Hopelijk wordt deze actie verder uitgedragen opdat ze ook de nodige vruchten kan opleveren!
- Enkele aanbevelingen voor ACV Kempen:
  - ❖ Investeren in basissyndicalisme met een sterke betrokkenheid van basismilitanten en vrijgestelden – zowel op de werkvloer als met betrekking tot het engagement ten aanzien van de vakbondswerking.

- ❖ Leren kijken naar andere realiteiten zonder een Westerse bril; mekaar positief stimuleren zonder vooroordelen, met aandacht voor zelfontwikkeling op het terrein, hier en elders in de wereld.
- ❖ Enthousiasme en vechtlust aanwakkeren, bij onze militanten en onze vrijgesteldenploeg!
- ❖ Bij de campagne sociale verkiezingen meer gebruik maken van het brede netwerk dat we hebben via de christelijke arbeidersbeweging. Beroep doen op medewerking en ondersteuning van onze vrienden uit het ACW, de CM, de KAJ, OKRA, Femma, ...

5 Bijlagen

5.1 CHINOISERIE – KRIS VAN ELSSEN REACTIE DE WERELD MORGEN 2 APRIL 2013

Chinoiserie zeggen de Congolezen tegen zaken van slechte kwaliteit... ze bedoelen niet alleen de goedkope producten die de markt overspoelen (en de inlandse producten ongenadig uit de markt prijzen) – maar, ze bedoelen ook bedrijven waar de “code de travail” niet wordt nageleefd en waar veelal Chinezen de dienst uitmaken.

Want ja, ze zijn er wel de Chinese ondernemers... Van 12 tot 23 maart toerden wij in de mijnstreek in Katanga. Achter gesloten poorten en hoge omheiningen zagen wij vele rookpluimen: de smelterijen van Chinese ondernemers. Vakbonden komen er niet in, bezoek niet toegelaten... Bevoorrading van ertsen gebeurt via malafide circuits – meestal creuseurs (artisanale delvers) die voor enkele dollars labeur-slavenwerk doen. Op verlaten mijnterreinen graven ze tunnels en putten. Het gezin wordt ingeschakeld, ook kinderen (die kunnen gemakkelijk in de smalle gangen kruipen). Vrouwen en jonge mannen wassen de mineraal-houdende stenen in ondergelopen mijnen – veelal vervuild met zware metalen. Op sommige plaatsen worden nieuwe dorpen opgericht... Er is daar een levendig handeltje, dollars gaan over en weer. Drugs, alcohol en jonge vrouwen verzachten het labeur... En waar gaan die ertsen naartoe ? Onze woordvoerders zijn formeel: naar de Chinese bedrijven...

Ja het grote contract tussen China en Congo is nog niet operationeel: investeringen en infrastructuur dient nog aangepast om de rijke ertslagen (en de ondergelopen mijnen) operationeel te maken. Maar intussen is er wel een leger Chinese ondernemers aan de slag. Globalisering, vrije markt... niet alleen voor Westerse avonturiers en grote Australische en Amerikaanse Multinationals. De chinezen zijn alom. Op de luchthaven van Addis Abeba – de hub voor centraal Afrika – zijn ze massaal. In de vlucht naar Lubumbashi is de helft van de passagiers Chinees. In de stad zie je klinieken en restaurants van Chinese komaf.

Ja ze leggen in Katanga wegen aan (zie film Empire of Dust). Tussen Likasi en Kolwezi is er volop bedrijvigheid van de “Chinese Railwaymaatschappij”. Niet om de spoorweg aan te leggen... Maar om de weg te asfalteren. Die weg brengt het rode goud van Kolwezi naar Lubumbashi, vervolgens naar de grens met Zambia (Kasumbalesa), om dan zijn weg te vinden richting wereldmarkt... Over die weg rijden ook de tankwagens met zwavelzuur, grondstof nodig om de eerste verwerking van de ertsen te doen! Eigenaardig dat men prioriteit geeft aan die asfaltweg. De zware trucks rijden die weg terug aan flarden ... terwijl er langs de weg een vervallen spoorlijn ligt. Prioriteit voor economie en politiek:

wegtransport... Vele politici zijn zelf eigenaar van transportbedrijven (soms in Zambia)...: laat Chinezen de weg aanleggen.

Rond Lubumbashi zie je nieuwe smelterijen – de hoogspanningslijn loopt een afgeschermd domein binnen. Achter hoge muren en hoge gesloten hekken zie je altijd rookpluimen ... hier worden de ertsen verwerkt en klaargemaakt voor transport. Deze bedrijven blijven gesloten voor bezoekers en lokale vakbonden. We horen klachten over achterstallige lonen, afdankingen na arbeidsongeval, geen veiligheidsvoorzieningen... Maar, deze Chinese avonturiers werken met tijdelijke contracten. Geen investeringen in opleiding van Congolese werknemers. Geen investeringen in sociale projecten, geen sociale zekerheid... Voor enkele dollars werk voor enkele dagen... Geen protest, geen organisaties, geen sociale dialoog.... Benieuwd hoe de sociale verkiezingen in deze bedrijven zullen verlopen? Gaan de vakbonden kunnen inbreken in deze 19de eeuwse werkkampen?

Globalisering en Cultuurverschillen... Het zal wel een probleem van alle tijden zijn. Toch een opmerkelijke ervaring. We bezochten een bedrijf in handen van Indiërs. De 50 Indische kaderleden spraken allen de lokale taal: "swahili". Dat was een voorwaarde om in Katanga te komen werken. We hadden contact met syndicalisten uit grote Amerikaanse en Australische bedrijven. Deze bedrijven (beursgenoteerd) pasten "ethische codes" toe... Ze organiseren wel sociale dialoog. Maar, ze bevorderen 'lokale' vakbonden ("gele" vakbonden opgericht door werkgever). De nationaal georganiseerde vakbonden zijn er dan ook in de minderheid.

Conclusie: naast enkele grote Westerse maatschappijen veroveren Chinezen Katanga. Wat ze tot nu toe laten zien op gebied van arbeidsrechten, waardig werk is niet fraai. De internationale campagne van vakbonden en ngo's "wij zijn geen gereedschap" heeft hier nog veel werk... Maar, er zijn vakbonden die zich organiseren, er zijn militanten die opkomen voor waardig werk... En dat geeft hoop... We dromen van de dag dat de poorten van de Chinese bedrijven open gaan voor echte sociale dialoog!

5.2 COLUMN GOELE GEERAERT

Je t' appelle ce soir, tekst ik naar een Congolese vriend, je doit aller au boulot maintenant. Net nadat ik mijn bericht richting evenaar stuur, vraag ik me af of het daar niet te verwend overkomt. Au boulot... als je weet dat slechts 5 procent van de Congolezen officieel werk heeft, leest het sms'je haast als een luxeprobleem. Ik probeer er niet te hard bij stil te staan.

Sinds ik afgelopen winter een maand in Congo verbleef, heb ik me dat soort vragen al vaker gesteld. Wat zouden de Congolezen bijvoorbeeld van mijn laatste artikel, over armoede onder werknemers, vinden? Terwijl het fenomeen hier vooralsnog een uitzondering blijft, kan het daar een standaard HR-thema zijn. Kan, bedenk ik meteen, want de taxichauffeurs, geldwisselaars, fietsmonteurs, marktkramers en automechaniekers die ik er leerde kennen, doen het voorlopig nog zonder een personeelschef aan hun zij. In Congo, on se débrouille. Er is weinig tot geen structuur en iedereen probeert zich uit de slag te trekken door zichzelf een job of 'taakje' te scheppen. Ik ontmoette er universitair gediplomeerden die vandaag taxichauffeur zijn of geld wisselen op de hoek van de straat – alle ronkende diploma's ten spijt. 95 procent van de Congolezen werkt in de informele economie, zonder vast inkomen of enige vorm van sociale zekerheid.

“Congo”, heb ik meer dan eens moeten horen, “dat is een reis terug in de tijd.” Dat er op het vlak van de sociale welvaartstaat nog werk aan de winkel is, moet in dit geval geen understatement zijn. Werknemersrechten zijn er onbestaande, de wil van de baas is wet en loopt de zaak niet zoals het hoort, word je zonder excuus op straat gezet. Over wat de Congolese arbeidsmarkt van de onze kan leren, kan ik u tientallen voorbeelden geven. Maar het verhaal geldt ook omgekeerd. “Terwijl Europeanen doorgaans focussen op potentiële problemen, zullen Afrikanen vooral naar oplossingen zoeken”, vergeleek een Belgische ondernemer die sinds vorig jaar een zaak in Lubumbashi runt. “Een ‘neen’ bestaat in Congo omzeggens niet. Met die ingesteldheid kun je een pak sneller opereren. Qua constructief denken kunnen wij nog wat van de Afrikanen leren.”

Die avond bekijk ik het journaal. Een topic over het eenheidsstatuut. Ik vraag me af of we - ja dan nee - de deadline van 8 juli zullen halen, wanneer er een ++243-nummer op mijn iPhone verschijnt. Voor ik opneem en terugvlieg in de tijd, bedenk ik dat een ‘nee’ geen optie mag zijn.

5.3 INFOFICHE MAI-MAI BAKATA KATANGA

Op internet site OKAPI van MONUSC (UNO OPERATIE IN CONGO) vind je alle informatie

<http://radiookapi.net/>

Op zaterdag 28 maart ontvangen wij volgend bericht van Louis Aerden - **Voor N.G.O. Kanyundu**

“Miliciens van de afscheiding beweging May May „Bakata Katanga“ zijn beslist om wraak te nemen, en dit tegenover de bevolking van Katanga. Zij eisen de terugkeer van hen die overgebracht zijn naar Kinshasa, naar de militaire basis van Kitona, aan boord van militaire vliegtuigen.

In Lubumbashi was er om 13 uur een informatie, van een aantal geschat op 200 miliciens, op 20 km van Lubumbashi, beslist om de stad opnieuw aan te vallen.

In Mpweto hebben zij 120 hutten van de arme bevolking afgebrand.

In Kasenga-Mondwe zijn zij agressief geworden.

In Malemba-Nkulu zijn ze de bevolking aan het intimideren en in de war aan het brengen met geweld.

Binnenkort hopen we meer gedetailleerd nieuws te vernemen..

Berichten vorige dagen:

Het nationale Parlement stuurt een Parlementaire commissie naar Katanga.

De voorzitter van de kamer van het Parlement, Aubin Minaku heeft dinsdag 26 maart, op de opening van de voltallige zitting aangekondigd, dat er een commissie van voorlichting van het nationale Parlement is opgesteld, om een onderzoek in te stellen naar het binnenvallen van miliciens May May „Bakata Katanga“ in Lubumbashi op zaterdag 23 maart. Verschillende afgevaardigden geloven dat deze taak noodzakelijk is ten aanzien van de huidige situatie in de provincie van Katanga. „Herhaaldelijk werd door bepaalde media, gezegd dat er slechts oorlog in het Oosten was. Er is eveneens oorlog in Mitwaba in Katanga met de driehoek van de dood waarover men spreekt. (Mitwaba Manono Mpweto) geleid door Gédeon Kyungu. Het wordt tijd

dat men vanaf vandaag zo een onderzoek instelt. Men moet zich eigenlijk vragen stellen voor dit onderzoek, omdat het niet de eerste keer is dat de May May in Katanga van zich laat horen. Zij hebben twee maal de luchthaven van Lubumbashi aangevallen. En er waren doden“, heeft de afgevaardigde Kokos Mulongo verzekerd. Men stelt eveneens voor dat de leden van deze commissie zich de volgende vragen stellen: Wie is bezig met het dirigeren van de May May? Zijn het mensen die tegen de afscheuring van Katanga zijn? Is de in werking stellen van het plan van de zolang door het westen gewenste balkanisatie van RD Kongo die in werking is? Waarom deze toneelvlucht van Kyungu Gédéon uit de gevangenis van Kasapa? Waarom is er al een tijd een aanwezigheid van het Rwandese leger in Katanga? Zijn zij het die het op de dag van vandaag onze veiligheid garanderen? Waarschijnlijk zijn zij daar om al deze actie van de May May tegen te werken. „Aangezien men over theater spreekt, is het jammer om dat door dit theater er mensen zijn die daarvoor moeten sterven!!!verzekerd Kokos Mulongo.

Die Miliciens de zo gezegde afscheidingsbewegingen „Bakata Katanga“ zijn afgelopen zaterdag de stad Lubumbashi ingegaan. Zij hebben geprobeerd om de provinciale instellingen te bezetten maar de FARDC en de politie zijn erin geslaagd om dit te verhinderen. Zij hebben zich vervolgens aan de Monusco overgegeven en de wapens afgeleverd. Meer dan twee honderd dertig onder hen, zijn aan boord van militaire vliegtuigen overgebracht naar Kinshasa.

5.4 INFOFICHE UPEMBA NATIONAL PARK

Upemba National Park is a large park in the [Katanga](#) province of the [Democratic Republic of Congo](#). Located in a lush area dotted by lakes, including the eponymous [Lake Upemba](#), and bordered by the [Lualaba River](#), its 11,730 km² dominates the [Kibara Plateau](#).

The Upemba National Park was first established in 1939. It is home to some 1,800 different species, some of them discovered as late as 2003. There are also a handful of villages in the park. In recent years, the park has come under considerable attack from poachers and local militias. On 28 May 2004, for instance, the park headquarters in [Lusinga](#) came under attack by the [Mai Mai militia](#). Several wardens and their families were killed, the headquarters were burned down, and the family of the chief warden was taken hostage. As with much of the wildlife of the region, the park continues to be threatened by the activities of poachers, pollution and the activities of refugees and militia.^[1]

On 1 June 2005, the protectors of the park received the [Abraham Conservation Award](#) for their role in protecting the rich biodiversity of the [Congo River](#) basin.

[Lake Upemba](#) has a maximum depth reported to be only 3.2 meters and it is a site of intense algae growth. The watercourses of the region fluctuate according to the season and the water level in the lake is high from March to June and low from October to January. Many of the bodies of the water in the area are characterized by extensive swamps, with [Papyrus](#), [Nile lettuce](#) and [Water caltrop](#) among other species.^[3]

5.5 INFOBUNDEL MIJNONDERNEMINGEN KATANGA – VERZAMELD DOOR JEF PEETERS

METALLURGIE VAN HET KOPER

De winning

Koper komt slechts met een gemiddelde concentratie van 55 deeltjes per miljoen voor in de aardkorst. In de natuur komt deze stof niet langer voor in gedegen vorm, wat wel nog zo was in de Oudheid. Het komt voor in de vorm van zouten die 30 tot 90% koper bevatten en zelf vermengd zijn met mineraallose gesteenten en soms ook met andere metalen. Sommige daarvan zijn soms zelfs zeldzamer dan koper, zoals goud en zilver. **Een mineraal wordt als rijk beschouwd vanaf 1,8% zuiver koper.** Naargelang de vorm van de afzettingen en hun dikte bestaan er 2 soorten winning:

- openluchtmijnen
- ondergrondse mijnen.

Winning in open lucht komt voor wanneer de afzettingen relatief dicht bij het grondoppervlak liggen, waardoor de graafwerken in economisch rendabele omstandigheden uitgevoerd kunnen worden.

Aan het aardoppervlak komen de kopermineralen meestal in 2 vormen voor:

- zwavelhoudende mineralen
- geoxideerde mineralen.

Dit onderscheid bepaalt het proces dat gevolgd moet worden om zuiver koper te bereiken: **pyrometallurgie** voor de zwavelhoudende mineralen, hydrometallurgie voor de geoxideerde mineralen.

Zwavelhoudende mineralen hebben een diepe geologische oorsprong en komen voort uit de vacuümkristallisatie van zwavelhoudende verbindingen met koper en andere metalen. Deze worden vaak primaire mineralen genoemd. De zwavelhoudende mineralen komen het meest voor en vertegenwoordigen meer dan 80% van de wereldproductie. Deze mineralen zijn erg talrijk.

De meest voorkomende mineraalsoorten zijn: chalcopryiet, chalchosine, énergiet, borniet, covelliet.

Deze verschillende mineralen worden heel vaak vermengd en hun gemiddeld kopergehalte varieert algemeen genomen van 0,7 tot 2%. Geoxideerde mineralen zijn complexe carbonaten die in de loop der tijden in water en lucht geoxideerd zijn.

We onderscheiden de volgende hoofdvormen: cupriet, malachiet, azuriet, diopaas, waarvan de gehalten ongeveer 1 tot 2% bedragen.

Ter herinnering vermelden we nog even dat de metaalhoudende knollen op de bodem van bepaalde oceanen naast nikkel, kobalt en mangaan ook koper bevatten. Maar vooraleer deze geëxploiteerd kunnen worden, moeten er nog enkele moeilijke juridische en technische problemen opgelost worden.

De productie van de concentraten

Ondanks de omvang en de geavanceerde staat van de middelen die ze inzet, wint de mijn zelf dus slechts een mengsel van mineralen met een laag kopergehalte dat dan nog geconcentreerd moet worden vooraleer het uit het mijncomplex weggevoerd kan worden.

Het volgende proces dat de productie van de concentraten via het **flotatieprocédé** beschrijft, betreft enkel de zwavelhoudende mineralen.

De geoxideerde mineralen moeten daarentegen een bijzondere chemische behandeling ondergaan, het zogenaamde uitlogingsproces.

De eerste fase in de behandeling van de zwavelhoudende mineralen met het oog op het bekomen van concentraten omvat de volgende opeenvolgende handelingen: zeven, vergruizen, vermalen en sorteren. Op die manier veranderen de mineralen in grof poeder waarop men vervolgens water spuit.

De behandeling, bestaande uit flotatie in water gevolgd door het laten bezinken, moet ervoor zorgen dat het rijkste gedeelte van het mineraal opnieuw aan de oppervlakte komt, waarna het gescheiden wordt van de neerslag die op de bodem van het bad achterblijft. Op die manier verkrijgt men een concentraat met 25 tot 40% koper.

De metallurgische verwerking: het blisterkoper

Hierbij gaat men uit van koperconcentraten om te komen tot blisters. Dit is de eerste behandeling bij hoge temperatuur.

In eerste instantie scheidt men, in de vloeibare vorm en via de inwerking van de zwaartekracht en via roosting de lichtste mineraallose gesteenten van de zwaardere koperhoudende zouten. Hierdoor bekomt men een ruwsteen met een hoog zwavelgehalte die 40 tot 60% koper bevat.

Daarop volgt een bessemerproces in een draaioven bij een temperatuur van ongeveer 1.300° waarbij het koper gescheiden wordt van de andere bestanddelen van de ruwsteen. Deze bewerking leidt tot de productie van blisters in de vorm van platen, die 98 tot 99,5% koper bevatten.

Blisters (Engelse term die verwijst naar de blaren op hun geoxideerde oppervlak) zijn nog niet geschikt voor gebruik in de industrie, want ze zijn nog niet zuiver genoeg. Bijgevolg moeten ze een verdere zuivering ondergaan. Ze kunnen als dusdanig aangekocht worden door afnemerlanden die over een raffinage-industrie beschikken. Japan en Duitsland zijn de belangrijkste kopers.

De raffinage (zuivering)

De blister moet gezuiverd worden om een nominale zuiverheid van 99,90% te verkrijgen. Pas dan kan hij gebruikt worden in de meeste toepassingen.

Er bestaan twee zuiveringsprocédés:

1° **Thermische zuivering**: hierbij wordt de blister via oxidatie opnieuw gesmolten zodat de onzuiverheden weggewerkt worden in de vorm van oxiden die verdampen. Tijdens deze behandeling neemt het koper 0,6 tot 0,9% zuurstof op, waarvan het grootste deel weggewerkt moet worden via een handeling die men "polen" noemt. Hierbij worden pas gevelde houtstammen aan het koperbad toegevoegd.

Zo verkrijgt men koper van thermische kwaliteit dat nog 0,02 tot 0,04% zuurstof en een beetje waterstof bevat en bijgevolg slechts heel weinig toepassingen kent in de

industrie.

Dit procédé wordt tegenwoordig bijna niet meer gebruikt.

2° Elektrolytische zuivering: hierbij wordt de blister die voorafgaand in de vorm van een anode gegoten is, omgevormd tot een kathode via het procédé van de oplosbare anode.

Het koper dat op die manier verkregen wordt, is zuiver, maar kan in deze vorm nog niet gebruikt worden door zijn porositeit en de mogelijke aanwezigheid van elektrolytinclusies.

anodes

electrolysezaal

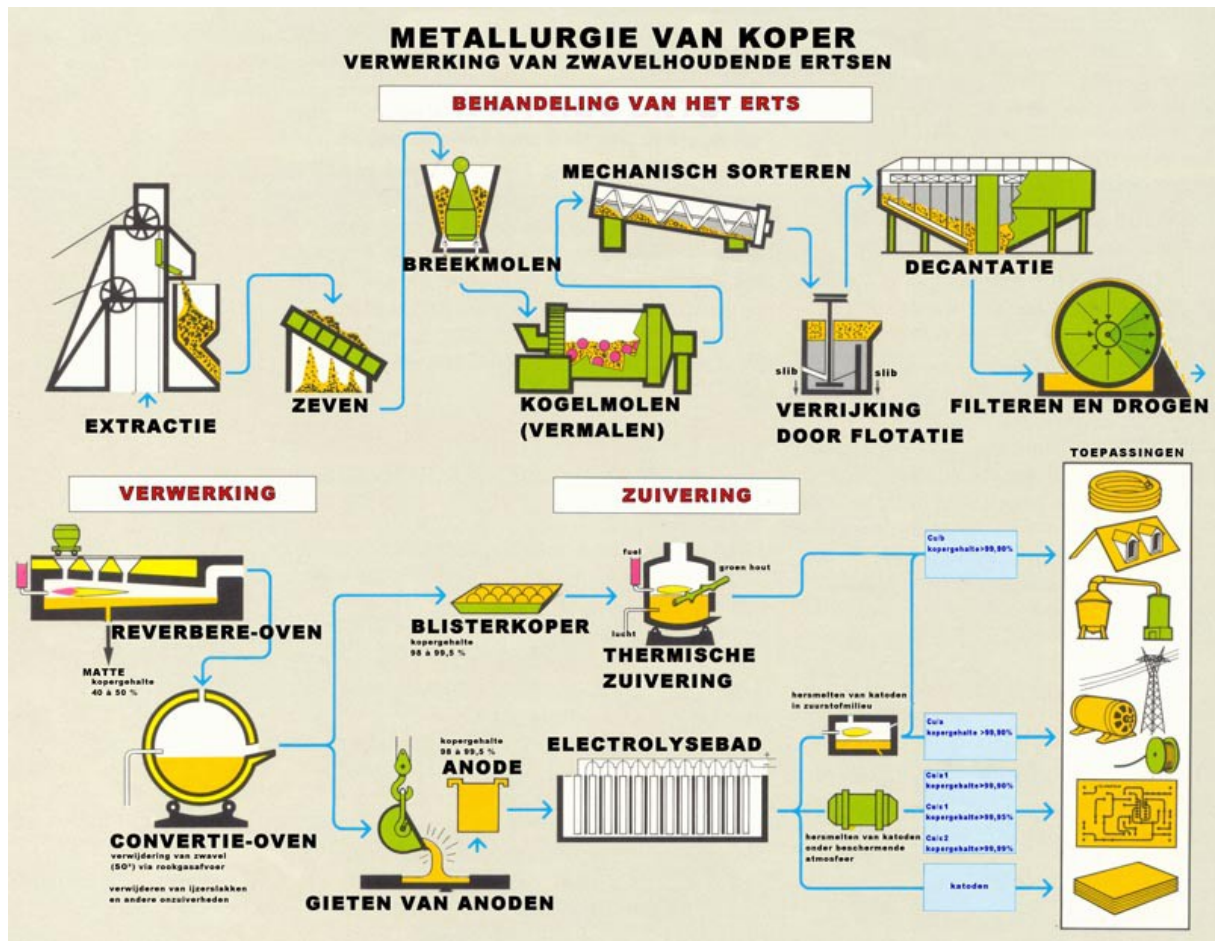

kathodes

Om tegelijkertijd te beschikken over zuiver koper van 99,90% of meer en de beste plasticiteitseigenschappen worden de kathoden achteraf opnieuw gesmolten volgens verschillende procédés om zo de verschillende koperkwaliteiten te bereiken die gebruikt worden in de industrie en overeenkomen met de diverse toepassingscategorieën.

Op die manier kunnen we 2 grote categorieën van koper omschrijven:

- Koper met zuurstof, dat gekenmerkt wordt door een elektrisch geleidingsvermogen, maar niet geschikt is voor het lassen of solderen. Wordt vooral in de elektriciteitssector gebruikt.
- Koper, gedesoxydeerd met fosfor (P): (CuDHP) dat een beperkt elektrisch geleidingsvermogen heeft, maar bijzonder geschikt is voor vervorming en lassen. (gebruikt voor koperbladen en koperbuizen)

Belangrijk om te vermelden is dat de metalenstroom nog niet stopt wanneer het koper gezuiverd (geraffineerd) is.

De slakken van de anodenovens (de stap alvorens electrolyse) bevatten nog bepaalde metalen, en in het zwavelzuur van de electrolyse zweven nog deeltjes nikkel, arsenicum, ... rond.

Op de bodem van de electrolysebakken bevindt zich “edelslib”, dat nog diverse edele metalen bevat: **goud, zilver, platina, palladium, ...**

Kobalt

Kobalt werd ontdekt door de Zweedse scheikundige Georg Brandt, in 1739. Brandt probeerde te bewijzen dat glas wordt blauwgekleurd door een nog onbekend element en niet, zoals velen toen dachten, door [bismut](#). De voornaamste kobalt ertsen zijn kobaltiet (CoAsS) en erythriet ($\text{Co}_3(\text{AsO}_4)_2$). Kobalt wordt meestal verkregen als bijproduct van mijnwerken en verrijken van [nikkel](#), [zilver](#), [lood](#), [koper](#) en [ijzer](#).

Hoewel kobalt wordt gebruikt voor electroplating om voorwerpen een aantrekkelijk oppervlak te geven dat oxidatie kan weerstaan, wordt het vaker gebruikt voor de vorming van legeringen. Alnico, een legering die bestaat uit [aluminium](#), nikkel en kobalt, wordt gebruikt om zeer krachtige magneten te maken. Stellite legeringen, die kobalt, [chromium](#) en [wolfraam](#) bevatten, worden gebruikt om hoge-snelheid en hoge-temperatuur gereedschappen en verven te maken. Kobalt wordt ook gebruikt om legeringen te maken voor vliegtuigmotoren en gasturbines, magnetisch staal en sommige typen roestvrij staal.

Kobalt-60, een radioactief kobalt isotoop, is een belangrijke bron van gamma straling en wordt gebruikt om verschillende vormen van kanker te behandelen en als medische tracer. Kobalt-60 heeft een halfwaardetijd van 5,27 jaar en vervalt tot nikkel-60 door bèta straling.

Kobalt verbindingen zijn al eeuwen in gebruik voor het kleuren van porselein, glas, aardewerk, tegels en glaswerk. Enkele van deze verbindingen staan bekend als: kobalt blauw, ceruleum, nieuw blauw, smalt, kobalt geel en kobalt groen. Naast de toepassing als verf is kobalt ook een belangrijke menselijke voedingsbron, omdat het een essentieel onderdeel is van vitamine B12.

In zijn geraffineerde vorm (kobaltmetaal) en naargelang verdere verwerking zijn er drie grote groepen:

- kobaltzouten (kobaltnitraat, -sulfaat, -acetaat, ...) voor toepassingen in verfindustrie, veevoeders, rubberbanden,....
- poeders (toepassing in hardmetalen zoals boorkoppen, vliegtuigmotoren, ...)
- oxides (pigment voor kobaltblauw, herlaadbare batterijen,....)

